

ENTER

Sociaal-artistieke piraterij

ENTER

sociaal-artistieke piraterij

Charlotte Van Der Vloedt

KLEINVERHAAL | BRUGGE PLUS | AMBROSIA'S TAFEL |

ARTISIT | BIJ' DE VIEZE GASTEN |

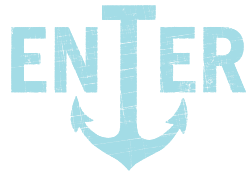
DE FIGURANTEN | FACTOR Y | KOPSPEL/KUNSTZ |

PLATFORM K | ROCSA | SERING |

VICTORIA DELUXE | WIT.H

| een uitgave van dēmos vzw

ENTER

Sociaal-artistieke piraterij anno 2010

INHOUDSTAFEL

ENTER: sociaal-artistieke piraterij

COULEUR LOCALE	8
De Propere Fanfare entert Brugge O Parleur, op zoek naar vergeten verhalen	
GUERRILLA TUSSEN DE TRAPGEVELS	22
Wild Classical Music Ensemble Into Dance #3 Straatvoetbal vs. straatvideo op de burg	
AMBIANCE IN DE STAD!	34
Feest tijdens de late night shows Tafelen in de Orangerie Zoete dromen in de Karmel	
LABO'S	48
Beeldend labo Theaterlabo Labo Verslaggeving Kidslabo	
PODIUM	88
Kopspel speelt Macbeth Victoria Deluxe speelt Zonder Sering speelt Eerste Liefde De Figuranten spelen Karamazov De rosca zangers zingen hun ziel bloot Platform K danst Bewogen	
FORUM	132
In den beginne Wat is vandaag sociaal-artistiek werk? En verder? Enter!	

HET EERSTE SOCIAAL-ARTISTIEKE FESTIVAL IN VLAANDEREN

Exact tien jaar na de erkenning van het sociaal-artistiek werk in het cultuurbeleid is het eerste sociaal-artistieke festival in Vlaanderen een feit. Maar liefst vijftien organisaties komen samen om ter plekke nieuw werk te creëren, voorstellingen te tonen en van gedachten te wisselen. ENTER wordt een creatief laboratorium, waar tijd en goesting is voor ontmoeting, inspiratie en artistieke kruisbestuiving.

Maar ENTER is meer dan een artistieke broeihaard. Het festival is een wake-up-call naar het grote publiek; een pleidooi voor meer inclusie en diversiteit in onze maatschappij. Om dit statement kracht bij te zetten, bezet ENTER vier dagen lang de Brugse binnenstad. Grootse feesten, verrassende voorstellingen, scherpe debatten en experimentele labo's zullen de stad doen daveren op haar grondvesten. Dit boek is meer dan een leidraad bij het festival. Het is een unieke blik achter de schermen. Je leest de verhalen van deelnemers, artiesten en organisatoren. Hun getuigenissen en kritische gedachten maken dit boek tot een eerlijk document over een jonge en veelzijdige kunstpraktijk.

Geniet van het schouwspel en veel leesplezier!

Voor meer sociaal-artistieke piraterij:

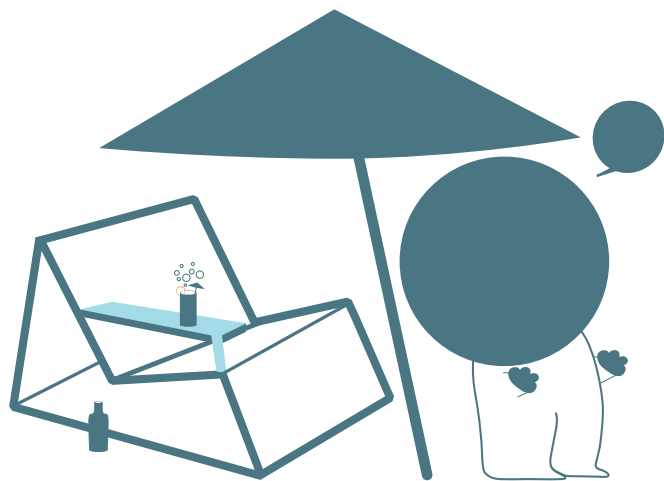
kleinVerhaal

Dêmos

Brugge Centraal

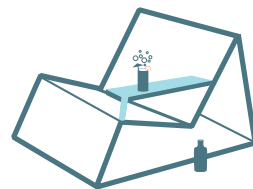

COU LEUR

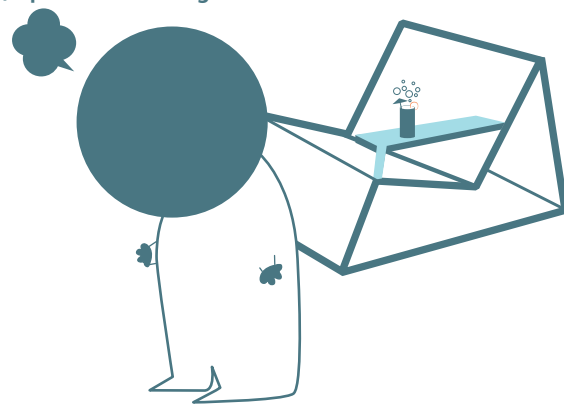

LO CALE

De Propere Fanfare entert Brugge
O Parleur, op zoek naar vergeten verhalen

DE PROPERE FANFARE ENTERT BRUGGE!

Knal! De stop is eraf! De poort is eruit! De Propere Fanfare van de Brugse Poort in Gent heeft de Gentse Poort van Brugge in handen. Een nieuwe vlag wordt gehesen! Een eerste wapenfeit van een hele reeks vreemde gebeurtenissen die de binnenstad van Brugge vier dagen lang zal doen daveren op haar grondvesten. De Propere Fanfare neemt het voortouw in deze guerrilla-aanval en bezet met een muzikale feestbus de vier stadspoorten van Brugge. Onderweg houdt ze halt om de opening van ENTER met grote vreugde te vieren. Jongleurs, vuurspuwers en een stoet van meer dan honderd muzikanten laten de muziek aanzwellen voor deze blijde gebeurtenis. De feestelijke bende trekt over de Grote Markt naar het Torenhof, waar ze ook de tentoonstelling van het beeldend labo inhuldigt. Nadien trekt iedereen naar de Biekorf, het centrale festivalpunt, en daar kan het feest pas echt beginnen...

“We gaan in Brugge voor een opzichtige bezetting die ook de spetterende opening van het ENTERfestival zal zijn. Jongleurs, vuurspuwers en meer dan honderd muzikanten zullen alle Bruggelingen laten weten dat hun stad vier dagen lang geënterd wordt door het eerste sociaal-artistieke festival in Vlaanderen.”

Mark Jeanty – projectbegeleider De Propere Fanfare

HOE ZOTTER, HOE KLEURRIJKER, HOE BETER

Een propere opening met hoofddeksels

Dansende trompettisten, kleurrijke plunjes en aanstekelijke ritmes. Als De Propere Fanfare voorbijtrekt, wordt er uitbundig gefeest. Olaf Audoren stapt al zes jaar mee met de opgewekte stoet van meer dan honderd muzikanten. "Samen met onze dansers en vuurspuwers zetten wij met De Propere Fanfare in geen tijd de straat op stelten. We trekken rond onder het motto 'hoe zotter, hoe kleurrijker, hoe beter.'"

"De Propere Fanfare is opgericht als een sociaal buurtproject van bij' De Vieze Gasten. Iedereen die wil, kan meelopen of meespelen in onze fanfare. Alle instrumenten zijn bij ons welkom. Iemand die viool speelt, kan bijvoorbeeld perfect bij ons terecht, terwijl ze daar in klassieke fanfares niets mee kunnen aanvangen. Ikzelf speel op de ukelele, een heel klein gitaartje. Onze muziek is daar ook aan aangepast. Wij spelen allerlei stijlen muziek, van Latijns-Amerikaanse hits tot Balkanachtige meedansers. Soms spelen we ook gewoon volkse deuntjes, reggae, een klein walsje, noem maar op. De meeste liedjes zijn over het algemeen heel speels en opgewekt. We hebben eigenlijk maar één droevig nummer, ons begrafenisnummer noemen we dat, Den Tigue. Het enige wat je zal merken als we voorbijkomen, is dat we allemaal een hoofddeksel ophebben. Maar ook dat gaat van koksmutsen tot zonnehoeden en legerkepies."

Van onder het stof

"Het feit dat iedereen kan toetreden, maakt ook dat er gerichte lessen moeten worden gegeven. Zowel mensen die een instrument bespelen als diegenen die hun instrument nog eens terug van onder het stof halen, kunnen mee opstappen in de fanfare. Zelfs mensen die geen noten kunnen lezen en nog nooit een instrument in hun handen hebben gehad, zijn welkom. Voor deze laatste categorie worden er speciale percussiemomenten georganiseerd. Ook enthousiastelingen die het niet zo met muziek hebben, kunnen de stoet aanvullen als vuurspuwer, danser of acrobaat. Er zijn ook een hoop mensen die naar hier komen: niet voor de muziek, maar wel voor de gezellige sfeer die er hangt, voor het samenzijn. We willen in de eerste plaats plezier maken, zowel voor onszelf als voor het publiek. Moest dat niet het geval zijn, zouden we er collectief mee stoppen."

Zingen en dansen

"Muziek heeft ook de bijzondere eigenschap dat ze spanningen wegneemt tussen bepaalde groepen, ze geeft heel snel een gevoel van samenhang. Bij ons gebeurt dat letterlijk in de stoet, waar iedereen tegen elkaar aanschurkt, maar ook de buurtbewoners van de wijken waar we doortrekken zingen en dansen soms met ons mee. Dat geeft enorm veel voldoening en is ook goed voor de sfeer. We zijn zo eens opgestapt door een wijk in Namen waar een boetiek in een smalle winkelstraat werd uitgebaat door twee meisjes."

Die hadden zo veel zin om met ons mee te stappen dat ze een briefje aan de deur hingen: ‘Even gesloten, zo dadelijk terug’. Ze hebben heel de middag met ons mee opgestapt. Het is ook opvallend dat mensen van alle nationaliteiten zich aangesproken voelen door onze stoet. Bij onze laatste tocht dansten er zelf gesluierde meisjes die we onderweg tegenkwamen mee. Dat is toch redelijk uitzonderlijk in die cultuur. Al jaren en jaren proberen wij in de Brugse Poort dingen te doen met die mensen en dat lukt bijna nooit. Dan is het toch wel zeer uniek dat die meisjes met zo’n stoet meedansen.”

Plezante bende

“Een fanfare is eigenlijk dé ideale manier om leven in de brouwerij te brengen, zeker de onze. Een belangrijke factor daarin is onze dirigent, die eigenlijk geen dirigent is maar een acteur. Als we Brugge binnenvallen zullen de Japanners en Amerikanen zich waarschijnlijk eerst een hoedje schrikken, maar uiteindelijk wordt toch iedereen aangestoken door de opgewektheid van de fanfare. De Propere Fanfare is nu eenmaal een heel plezante bende!”

ENTER?

Brugge bestaat niet meer!

“Brugge wordt van de kaart geveegd! Brugge wordt ‘Groot Gent’! Brugge wordt geënterd door een Burleske Bende Buffalo’s, met de B van Boekanier. Op de dampende resten van de Gentpoort hijsen deze muzikale kapers een vreemd vaan. Aan dek van hun bulderend gevaarte doorkruisen ze de stad gelijk een Black Pearl op wiertjes, een stalen Paard van Troje, een decibellend Narrenschip. Om de Bruggelingen, zowel als hun zee van bezoekers, duidelijk te maken dat de letter B vanaf nu staat voor Brugse Poort van Gent, thuishaven van bij’ de Vieze Gasten, afdeling Propere Fanfare! Met uitvallen op strategische plaatsen verspreiden tientallen dansende vrijbuiters hun aanstekelijke ritmes. Niets ontkomt aan het vreemde virus. De besmetting heerst van poort tot binnenstad. Overal toeterende pestbacillen met treiterige mutskes op. ‘Die Scoone’ wordt nog schoner: eindelijk krijgt ze een Gentse glans, een muzikaal vernis over een middeleeuws stadszicht. En tegen zonsopgang zal men fezelen: hebt je ‘t gelezen? Heb je ‘t gezien? Heb je ‘t gehoord? (Zo gaat dat in de Brugse Poort).”
Erik Brassier

O PARLEUR, OF DE VERGETEN VERHALEN VAN BRUGGE

O Parleur vertelt de verhalen die achter de gevels van gewone mensen verstopt zitten. Een authentieke route brengt de bezoekers van het ENTERfestival te voet van deur tot deur. kleinVerhaal legde samen met buurtbewoners de verhalenhaltes mee vast.

“Met O Parleur sporen we verhalen op. Met een verhalenroute willen we de meest ongelooflijke, droevige of hartverwarmende vertelsels van alledag delen met de festivalgangers.”

Hans Dewitte – kleinVerhaal

GOUDEN DRIEHOEK

“In Brugge heb je de toeristische gouden driehoek, met de historische verhalen die ook ongelofelijk knap en straf zijn, maar daarbuiten hebben ook alle mensen die hier en nu in Brugge leven de meest ongelofelijke verhalen te vertellen over hun leven in de stad. Met die verhalen zullen we waarschijnlijk geen Japanners lokken, maar het zijn wel krachtige, persoonlijke verhalen die een heel mooi beeld geven van hoe mensen hun levens met elkaar en met de buurt zijn verweven. We zijn al op garagepoorten gestoten waarachter een auto van Jacques Brel op rust stond, biertonnen waar tijdens de oorlog soldaten in verstopt zaten en oude boekenkasten waarin een verzameling tropische vlinders bleek opgeborgen te zijn.”

Levende verhalen

“Verhalen liggen voor het rapen. Ze leven in de hoofden van de mensen, zitten in de patékes van de plaatselijke bakker en hangen aan de klokken van de kerktoren. Je moet er alleen oor voor hebben, natuurlijk. O Parleur is een project van buurtbewoners voor buurtbewoners, maar tijdens het ENTERfestival delen we de Brugse ‘publieke geheimen’ met een breed publiek. Normaal gezien is het een project van buurtbewoners voor buurtbewoners, maar tijdens het ENTERfestival zullen er mensen van over heel Vlaanderen kunnen genieten van de Brugse publieke geheimen.”

KOSTELIJKE KERKGASTEN

Wat de koster al heeft meegemaakt

Een van de haltes van de O Parleurtocht is een authentieke gevel in de Molenmeers, nummer 32. Hier woont Marc Vernieuwe, koster van de Sint-Annakerk. Al meer dan dertig jaar is hij de drijvende kracht achter de voorbereiding van de diensten en het onderhoud van de kerk. En dat geeft voldoende stof voor heel wat verhalen.

“Normaal gezien is het werken in de kerk heel aangenaam. Er is die rustige sfeer, en het wisselende spel van de zonnestralen op de kunstwerken verveelt geen moment. Eerst doen ze een koperen kandelaar schitteren en enkele ogenblikken later belichten ze een opvallend figuur op een duister schilderij. Gewoonlijk kan ik mijn hartje rustig ophalen, maar het is al gebeurd dat die aangename sfeer door een onaangenaam voorval werd verstoord...”

Op de koude en gladde zondagochtend van 12 januari, ik weet het nog heel goed, trok ik voorzichtig naar de kerk. Kort na het openen van de poort kwam er een rijzige, magere man in zwarte kledij binnen. Hij liep recht naar de eerste rij en zette zich neer, met de handen in het haar en de ellebogen op de knieën. “Wat ‘n raren!”, dacht ik. “Misschien is hij dronken of zit hij in de miserie.” Ik voelde aan dat ik op mijn hoede moest zijn en deed heel opvallend mijn werk, om duidelijk te laten aanvoelen dat er iemand aanwezig was. Gelukkig bleef hij niet lang. Even later, op weg naar de sacristie, dacht ik: ‘Ah, ‘t is waar. Ik moet onze kerstroos nog verplaatsen.’

Die kerstroos stond in een prachtige koperen ketel die vroeger nog als doopvont werd gebruikt. Op weg naar de ketel zag ik plots, pal onder de grote middenluchter, een blad van een kerstroos voor mijn voeten. In het portaal lag er ook één. En toen drong het tot mij door: 'Die kerel heeft onze doopvont gestolen! Mijn antieke ketel, met kerstroos en al!' Zowel de ketel als de kerel waren nergens te vinden. Een groot verlies. Maar geloof het of niet: drie maanden later kwam de pastoor onder feestelijk klokgelui binnen en overhandigde mij de koperen doopvont! We waren de man op het spoor gekomen, en na een stevig woordje met onze pastoor had die kerel de ketel gewoon teruggebracht. Een mirakel!"

En ook buiten de kerk heeft de koster al heel wat meegeemaakt...

"Achter de kerk is er een Calvarieberg met een standbeeld. Geregeld kwam er een dronkaard voorbij en die riep dan: "Goeënavond Onze-Lieve-Here." De man had een slecht imago in de wijk. Er werd van hem gezegd dat hij zijn vrouw wel eens durfde slaan. Een goede burger die dit ritueel had opgemerkt, wilde de dronkaard dan ook een stevige poets bakken. Hij verstopte zich nabij de Calvarieberg en wachtte af. Daar kwam de dronkaard: "Goeënavond Onze-Lieve-Here," sprak hij tegen het standbeeld op de berg. En prompt werd er geantwoord: "Goeënavond Arioon, go noar uus en je mag je vrouwtje nie mè sloan."¹ De man is zo erg geschrokken dat hij zijn vrouw nooit meer heeft aangeraakt!

¹ Goedenavond Adriaan, ga naar huis en je mag je vrouwtje niet meer slaan.

 GUE
 RILLA
 TU-
SSEN

DE
TRAP
GE
VELS

Wild Classical Music Ensemble

Into Dance #3

Straatvoetbal vs. straatvideo op de burg

WILD CLASSICAL MUSIC ENSEMBLE

RIFFS EN RAUWE ENERGIE

Het Wild Classical Music Ensemble werd geboren in 2007, toen 'artistiek mentor' Damien Magnette onder impuls van sociaal-artistieke werkplaats Wit.h, vier artiesten met een mentale handicap ontmoette. Linh Pham, Johan Geenens, Rudy Callant en Kim Verbeke vormen de kern van het WCME en concentreerden zich oorspronkelijk op vrije improvisatie en geluidsexperimenten. Na een tijd begonnen ze meer en meer de punkrock riffs van gitarist Kim Verbeke in hun werk te gieten, waardoor ze nu een erg open sound – van wilde oerpunk tot free rock – combineren met hun hoogst originele en eerlijke muziek. Wild, uitdagend, eerlijk, instinctief. Het Wild Classical Music Ensemble heeft een stevige livereputatie opgebouwd en speelt ook op ENTER de pannen van het dak.

“Toen ik de bandleden ontmoette, was het meteen liefde op het eerste gezicht. Ik was gefascineerd door de vrijheid van de muzikanten en we zijn onmiddellijk zeer experimenteel beginnen improviseren. Kim, onze gitarist, geeft meestal de aanzet voor zo'n improvisatie met een bepaalde riff, en daarop speelt de groep dan in. Ik zit aan de drums en zet er een ritme onder, Rudy en Linh zingen een melodie en Johan improviseert met de harmonica.

Alleen de gitarist en ikzelf zijn klassiek geschoold, de andere bandleden spelen heel instinctief vanuit een rauwe energie en een kracht die van heel diep komt. Iedereen gooit z'n ganse lijf in de muziek, en dat maakt onze sound ook heel oprecht

en energetisch. Onze zangeres Linh is Vietnamese en beschikt over een unieke verbeeldingskracht. Ze zingt zoals ze is. Puur, eigenzinnig en met heel veel power.

We dagen elkaar creatief uit en dat is ook de kracht van de groep. Iedereen heeft evenveel inbreng, zowel tijdens het creëren als op het podium. De magie van het samenspelen is nog altijd even groot. Voor ENTER brengen we nummers uit ons eerste album en ook nieuwe nummers. Er zullen een paar rustigere tracks tussenzitten, maar er zal vooral stevig geroockt worden!”

Damien Magonette – drummer

“Er is altijd veel ambiance als wij optreden. Onze muziek is zo krachtig dat de mensen wel moeten beginnen dansen. Dat is enorm leuk om te zien. Ik sta dolgraag op een podium.”

Linh Pham – zangeres Wild Classical Music Ensemble

INTO DANCE #3

CLASH TUSSEN CONTEXT EN CULTUREN

Into Dance #3 is een internationale, inclusieve dansworkshop met een toonmoment in de tuin van het Groeningemuseum. Toevallige voorbijgangers en bezoekers worden getrakteerd op verrassende dansstukjes. Wie is publiek en wie is performer? Dans verschijnt en verdwijnt aan het water, tussen haagjes en achter hekjes. De voorstelling start voor het museum en neemt de kijkers mee verder de stad in.

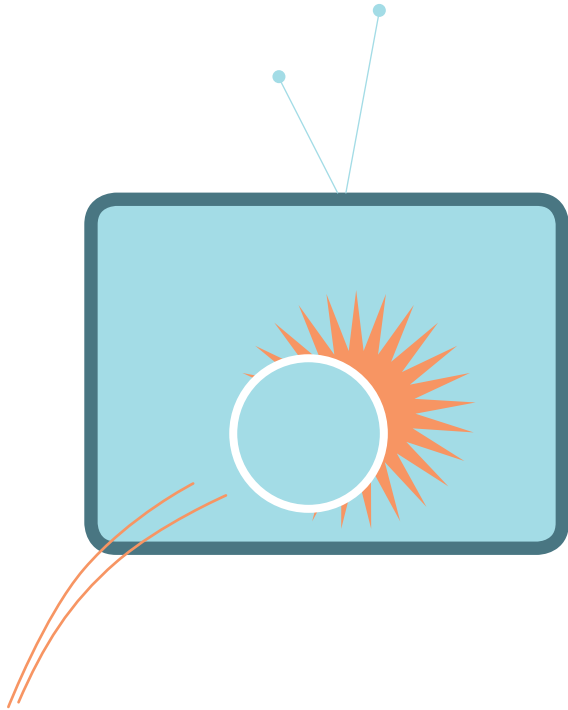
Into Dance #3 kadert in een internationaal uitwisselingsproject. Eerder dit jaar werden de Gentse dansers van Platform K uitgenodigd in Zweden en Engeland. Drie dagen lang werden ze in beide landen ondergedompeld in een intensieve danservaring. Op het ENTERfestival is het de beurt aan de Gentse organisatie om de Zweedse en Engelse collega's uit te nodigen voor een onvergetelijk locatieproject. Onder leiding van danspedagoge Goele Van Dijk zullen bijna veertig dansers drie namiddagen lang aan een verrassende choreografie werken.

“De voorstelling zal een clash worden tussen contexten en culturen. De sfeer van de Vlaamse primitieven in een hedendaags straatbeeld, die confrontatie wil ik aangaan. Enerzijds wil ik met prenten en schilderijen de dansers inspireren in hun creaties, en anderzijds wil ik qua kledij teruggrijpen naar de middeleeuwse mutsen van toen. De locatie zorgt voor de hedendaagse context en brengt de vervreemding mee. Een drukke straat, een zebrapad, een verkeerslicht. Dat zijn allemaal dingen die botsen met de middeleeuwse elementen, en juist daardoor kan er een interessante spanning ontstaan.

Een voorstelling in een openbare ruimte zorgt er ook voor dat je alle theatrale conventies kwijt bent. Er is geen duidelijk begin en einde, het is niet duidelijk wie tot het publiek behoort en wie tot de dansers, er is geen afgebakend podium en het decor wisselt voortdurend door onverwachte toevalligheden. Bladeren en kastanjes vallen, de zon komt van achter een gebouw tevoorschijn of verdwijnt juist achter een donkere onweerswolk. Er kan iemand tussen de dansers door fietsen, er kunnen wandelaars opgeschrikt worden door een plotse choreografie en ook de toeschouwers kunnen nooit goed inschatten in hoeverre ze de bewandelde paadjes mogen verlaten. Moeten ze volgen of blijven staan? Mogen ze vrij rondlopen of is er een afgesproken volgorde?”

Tijdens ENTER wordt Into Dance #3 in de openlucht getoond. De tuin van het Groeningemuseum zal dan even anders zijn. Dansers nodigen toevallige passanten uit om even stil te staan en te kijken, te zien hoe de tuin even oplicht en anders kleurt door plotse ontmoetingen en onverwachte bewegingen. “Ik hoop dat het creatieve ei van alle dansers zal leiden tot een verrassend mooi schouwspel.”

STRAATVOETBAL VERSUS STRAATVIDEO OP DE BURG

STRIJD OP HET SCHERPST VAN DE SNEE

Het gezellige plein De Burg wordt tijdens ENTER onder de voet gelopen door de Oostendse Stroatelopers en het Homeless Team Club Brugge. Beide ploegen nemen het tegen elkaar op terwijl een dj het plein doet swingen. Ondertussen kunnen voorbijgangers in de 'Vrijbus' gaan kijken naar een documentaire over de strijd van de Stroatelopers om de Belgische titel in de Homeless Cup. De documentaire werd gedraaid door de supporters van de Oostendse thuis- en daklozenploeg, onder leiding van videokunstenares Karen Dick.

"Het was kleinVerhaal dat mij aansprak om samen met de supporters een documentaire over de Stroatelopers te draaien. Van april tot juni dit jaar namen ze deel aan de Homeless Cup van België. De winnaar van deze Cup mag België vertegenwoordigen op de World Homeless Cup in Brazilië. We zijn begonnen met de trainingen in beeld te brengen, maar al gauw verschoof de focus van wat er tijdens het spel gebeurde naar wat er zich rond het veld afspeelde. De sfeer tussen de spelers was zo goed dat ik eigenlijk vooral die ambiance wilde meenemen in mijn documentaire.

Ik ben eigenlijk beeldhouwer van opleiding en ik zie al het beeldmateriaal als één groot blok marmer waar ik zo veel mogelijk uit moet zien te halen. Het verhaal wordt ook niet rechtlijnig verteld: ik hou wel van een onverwachte twist af en toe. Veel van de beelden komen van de supporters en er zitten echte pareltjes tussen. De supporters waren vaak ook thuis- of daklozen die zich niet geroepen voel-

den om achter een bal aan te rennen. Door de documentaire zijn zij ook heel erg bij het gebeuren betrokken geraakt, en dat is het spel alleen maar ten goede gekomen.”

Karen Dick – filmkunstenaar

“Ik denk dat het Homeless Team Club Brugge al mag beginnen trainen, want bij de vorige confrontaties hebben ze iedere keer verloren. (lacht) Ikzelf speel niet mee, maar als coach heb ik wel mijn steentje proberen bij te dragen. Voor ons maakt het echt niet uit of we winnen of verliezen. Wij spelen voor de fun, voor het plezier om samen te zijn. Het moet een feest blijven. Wij hebben in de Homeless Cup ook de trofee van de Fairplay én een weekendje naar de Ardennen gewonnen. Daar wordt nu nog altijd over gesproken. Ik ben nog altijd verrast over de ploeggeest die we daar hebben gecreëerd. Sommigen kenden elkaar al van op voorhand, maar ik ben pas in december in Oostende aangespoeld. Ik ben eigenlijk van Limburg. Maar ja, ofwel hou je van ‘t zeetje, ofwel niet hé!”

Jean-Pierre Grâces – lid en (mede)coach van de Stroatelopers

Straatvoetbal.

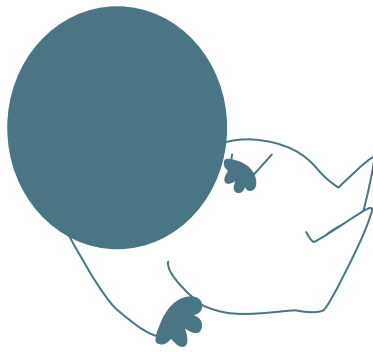
Into Dance.

Wild Classical Music Ensemble.

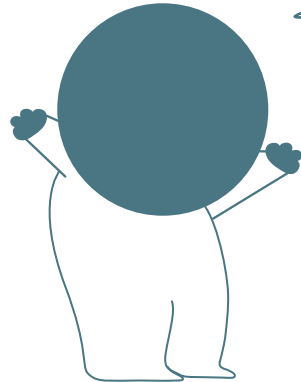
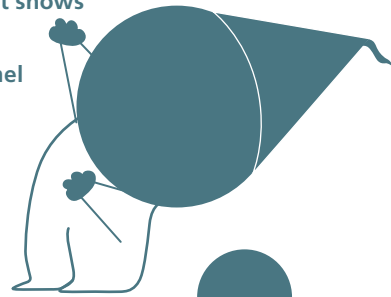
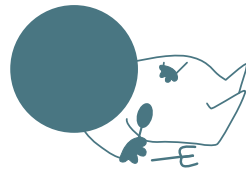
AMBI ANCE IN DE

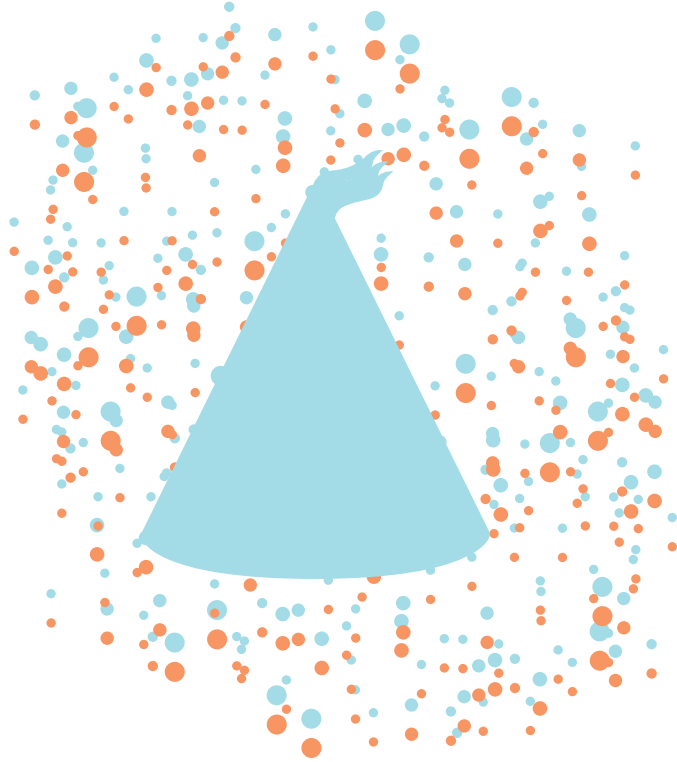

STAD!

Feest tijdens de late night shows
Tafelen in de Orangerie
Zoete dromen in de Karmel

FEEST TIJDENS DE LATE NIGHT SHOWS

Muziek, dans, vrij podium en een deugddoend glaasje: na een rist van voorstellingen mag er al eens een bloemetje worden buitengezet! Met de Late Night Shows is ambiance op ENTER-avonden verzekerd. Deelnemers die na een spannende dag vol activiteiten nog even willen afzakken naar de foyer in De Biekorf zullen er getraakteerd worden op sfeervolle optredens. Victoria Deluxe en kleinVerhaal gingen op zoek naar ongekend talent uit Vlaanderen en vonden Afrikaanse muzikanten, Oostendse poëten en Brugse brassbands die dringend aan het grote publiek moeten worden voorgesteld. Onder het motto 'geen festival zonder feest' zal er tijdens, naast en na de voorstellingen naar hartenlust gezongen, gebabbeld en gedanst kunnen worden. Kers op de taart en afsluitende 'bloemeké' van ENTER is een groots Bal Populaire. Komt dat zien en laat je volledig gaan!

ALS ER BIJ ONS GEFEEST WORDT DAN...

"Ik ben heel vereerd om op ENTER te komen spelen. Tijdens de Late Night Shows zal ik een mengeling van wereldmuziek, rock en ragga brengen. Mijn Congolese roots hoor je in de vreugde en in het ritme van mijn nummers. Als ik het publiek in beweging krijg, is mijn avond geslaagd."

Dikwan - Congolees muzikant op
ENTER

"We laten bij de Late Night Shows genoeg ruimte om toevallige ontmoetingen een plaats te geven. Ook festivalgangers met een creatief ei willen we een podium kunnen aanbieden."

Geert De Waegeneer -
kleinVerhaal

"Mijn poëzie gaat over het leven. Over de liefde en over vervreemding. Mijn taal is redelijk heftig. Ik breng een soort van mix tussen stand-up comedy en poëzie. Het belangrijkste is dat mensen zich in mijn teksten kunnen herkennen of dat ze zich bewust worden van kleine dingen."

Bart - punk singer-songwriter en poëet
op ENTER

"Ik ben de Soirées mee begonnen organiseren toen ons theaterproject afgelopen was. We vielen toen met z'n allen in een zwart gat en met een tweewekelijkse bijeenkomst konden we elkaar blijven zien. Een gezellige maaltijd, een goed optreden en een lekkere pint kunnen wonderen doen."

Stephan Batselier - Victoria Deluxe

"Feest hoort bij de sociaal-artistieke praktijk zoals worteltjes bij erwttjes passen. Het geeft een enorme boost, haalt de banden aan en legt een goede fond voor eender welk project."

Jana Kerremans - medewerker
Demos

"Bij de Soirées van Victoria Deluxe ben ik tevreden als de mensen content buitengaan. Als het een mooie gezellige avond is geweest en als we mensen bij elkaar hebben gebracht die elkaar normaal gezien niet zouden ontmoeten. De broederlijkheid die je ziet als je om drie uur 's nachts afsluit, daar doe ik het voor."

Stefan Batselier - vrijwilliger
Victoria Deluxe

TAFELN IN DE ORANGERIE

SAMEN GENIETEN VAN EEN EERLIJK GERECHT

Geen feest zonder een gezellige maaltijd! Hilde Snoek is opvoedster van beroep en coördineert samen met een grote groep vrijwilligers vier dagen lang het eetgebeuren op het ENTERfestival. Deelnemers die zich inschrijven voor een 24 urenbezoek krijgen – naast hun ontbijt – een lunch en een warme maaltijd aangeboden. Plaats van ontvangst is het eeuwenoude kasteel Lachhals. In de Orangerie worden de lange tafels feestelijk gedekt en staan de deuren wijd open om de eerste artiesten te ontvangen...

Hilde: “Mijn liefde voor het koken heb ik altijd al in mij gehad. Ik stond van jongs af aan naast mijn moeder mee groenten te snijden en cakes te bakken. Als mijn ouders op stap gingen, kon het feest helemaal beginnen. Dan nodigde ik alle vriendjes uit de buurt uit en kookte ik Bourgondische feestmalen. Toen ik elf jaar was, verzorgde ik al op m’n eentje het menu van het lentefeest. Ook op het ENTERfestival mogen de artiesten zich verwachten aan een feestelijke maaltijd.”

Gezond & Gezellig

“Ik zal geen driegangenmenu’s kunnen bereiden, maar er zullen hartverwarmende, eenvoudige gerechten geserveerd worden. Ik kook uitsluitend met verse, biologische ingrediënten en een waaier van kruiden. Wat niet wil zeggen dat het meteen duur wordt. Het is een groot misverstand dat gezond koken duur is. Als je goed zoekt naar de juiste producten, kan je voor weinig geld een eerlijke, lekkere maaltijd koken. Naast een eerlijke keuken met de juiste producten vind ik het fees-

telijk serveren minstens even belangrijk. Een tafel moet gastvrijheid uitstralen. Als genodigde kan ik pas van een maaltijd genieten als ik weet dat de maaltijd met liefde is gemaakt en met zorg op tafel gezet. Een gezellige tafel met lekker eten vertelt ook iets. Ze toont dat iedereen aan tafel de moeite waard is om lekker voor te koken.”

Ontmoeting

“180 hongerige magen vullen is een serieuze uitdaging. Koken vraagt sowieso veel organisatie, en voor een grote groep is er ook nog eens een klein leger aan mankracht nodig. Gelukkig word ik bijgestaan door een grote groep gemotiveerde vrijwilligers. Als ik dan zie hoe er genoten wordt van het eten en hoe iedereen gezellig bijpraat en terug op krachten komt, dan ben ikzelf ook meteen weer helemaal opgeladen.

Eten is voor mij ook het moment bij uitstek waarop je tijdens een festival even tot rust kan komen en nieuwe mensen kan ontmoeten. Dat laatste geldt ook voor diegenen die achter de potten staan. Hoe meer mensen er in de keuken rondlopen, hoe beter ik me in m'n element voel. Voor mij is dat het ideale moment om trucjes en recepten door te geven en om zelf nieuwe ideeën op te doen. En en passant leer je weer een hele hoop nieuwe mensen kennen.”

Brugse wereldkeuken

“Ikzelf ben via KleinVerhaal in de Orangerie terecht gekomen. Omdat eten eigenlijk in alle sociaal-artistieke projecten van groot belang is, ben ik in het verleden als eens opgetrommeld door KleinVerhaal om een lunch of een brunch te verzorgen.

Dit zal wel even van een grotere orde worden, maar het principe blijft hetzelfde: grootse keuken met weinig middelen. Niks kan zo lekker smaken als een verse soep of een malse boterham met kaas. Voor het avondeten heb ik nog geen vast menu in m'n hoofd. Waarschijnlijk wordt het een mix van wereldkeuken en Brugse gerechten op grootmoeders wijze. In de herfst mag er al eens een stoofpotje pruttelen!”

ZOETE DROMEN IN DE KARMEL

TROUWE BUREN ALS KASTEELHEER

De Karmel, een oud klooster in de rand van Brugge, zal tijdens ENTER onderdak bieden aan meer dan zeventig deelnemers. Koenraad Vandenbulcke en Guy Vanhoutte zullen iedere avond een hoop deelnemers ontvangen die na een drukke dag naar een warm bedje verlangen. Als trouwe burenen en drijvende krachten achter het Waregemse buurtcomité 'Het Torenhof' weten zij als geen ander hoe je een feestelijke bende het best kan soigneren. "Wij worden de kasteelheren van dienst."

Koen: "Wij gaan de deelnemers hartelijk ontvangen, hun kamers wijzen en ervoor zorgen dat iedereen z'n bagage kwijt kan. Gelukkig staan we er niet alleen voor: onze vrouwen en een goede vriendin komen ook meehelpen. In totaal zijn we dus met z'n vijven om zeventig deelnemers te herbergen. Op een andere locatie in de stad zouden dan ook nog eens vijftig mensen overnachten, want het festival gaat blijkbaar veel volk op de been brengen. Deze locatie is wel heel uitzonderlijk, omdat ze midden in het groen ligt en nog een absolute kloosterrust uitstraalt. De muren zijn prachtig gedecoreerd, er staan zeteltjes aan de inkom en je hebt hier nog echt authentieke traphallen. De bedoeling is om de sfeer van het festival zo veel mogelijk naar hier door te trekken, en zo'n klooster leent zich daar prima toe."

Mobiel XL

Guy: "De organisatoren van kleinVerhaal hebben ons aangesproken om dit allemaal te coördineren. Wij kennen mekaar

door hun project Mobiel XL. Met een gigantisch mobiel atelier vielen ze onze buurt in Waregem binnen om de sociale cohesie te bevorderen. Mijn eerste reactie was: 'Wablief? Wie gaat daar aan meedoen?' Maar uiteindelijk kwam heel de buurt in de sfeer en is het toch gelukt om iedereen over de streep te krijgen. KleinVerhaal is daarna verder getrokken naar Zwankendamme, en als afsluiter hebben ze daar een groot feest georganiseerd om alle helpende handen te bedanken. Wij zijn daar als koningen onthaald en hebben die avond goed verbroederd. We hebben zo'n fijne herinneringen aan dat project dat we daar nu met veel plezier een vervolg aan breien."

Slaapmutsje

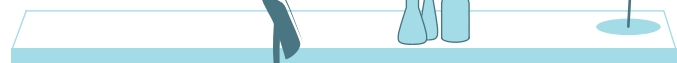
Koen: "Voilà, en nu zijn we er weer bij. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat wij vijf dagen in het klooster blijven zitten. We willen het werk een beetje verdelen, zodat we allemaal ook eens naar de binnenstad kunnen afzakken. De volgende weken gaan we Brugge induiken om alle locaties al eens te bezoeken. Er zullen wel veel deelnemers aan ons vragen: "Hoe geraak ik daar of daar?" Op zo'n vragen moeten we natuurlijk ook het antwoord weten. En verder zijn we ook aan het denken over een mogelijke drankgelegenheid in het klooster. We zouden graag een klein barretje openhouden voor mensen die voor het slapengaan nog een slaapmutsje willen drinken. Pas op: we mogen het niet te bont maken, want om half tien moet het ontbijt geserveerd worden, en ook daar zullen wij voor instaan!"

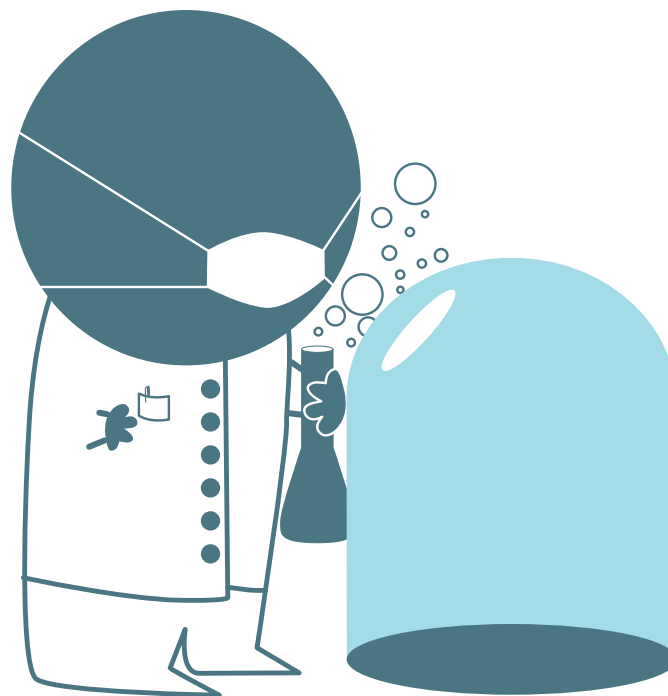

LABO'S

Beeldend labo
Theaterlabo
Labo Verslaggeving
Kidlabo

BEELDEND LABO

Een museumbezoek, een eerste impressie, een kennismakingsronde en een hoogst persoonlijk zelfportret vormden het startschot van het beeldend labo. Onder leiding van Luc Vandierendonck (Wit.h) en Anne De Loof (kleinVerhaal) kwamen een 20-tal deelnemers vanuit alle uithoeken van Vlaanderen 15 dagen bijeen om een beeldende tentoonstelling vorm te geven. Inspiratiebron was het Middeleeuwse Ursulaschrijn van Vlaams primitief Hans Memling. Tijdens de gemeenschappelijke brainstormsessies borrelden de wildste ideeën op en vanuit een - in de eerste plaats - individuele benadering ontstonden al gauw inspirerende kruisbestuivingen en onverwachte samenzweringen. Video, foto, schilderkunst, grafische vormgeving, textiel en installaties, de Heilige Ursula wordt opnieuw op 11000 manieren ontrafeld om in de meest unieke vorm weder te keren in het gebouw 'de Munttoren' op het Muntplein in Brugge. Een mirakel dat 24 uur op 24 uur te bewonderen is tijdens het Enterfestival!

DE LEGENDE VAN DE HEILIGE URSULA

Meer dan een reliekschrijn

Dolverliefd was Ursula. Zij, prinses van Bretagne, zou trouwen met de heidense koning Etherius. In afwachting van het sprookjeshuwelijk trekt Ursula op pelgrimstocht naar Rome. 11000 maagden trekken met haar mee. Maar dan loopt het mis. De Heilige Ursula wordt in een hinderlaag van de Hunnen gelokt. Haar verloofde Etherius sterft in haar armen en omdat Ursula weigert om met de koning van de Hunnen te trouwen, sterft ook zij met een pijl in de borst.

De Vlaamse primitief Hans Memling (1433-1494) decoreerde in Brugge een houten schrijn met de afbeeldingen van de schrijnende Ursulalegende. In een flamboyante gotische stijl schilderde hij de Heilige Ursula en de 11000 maagden, het aanmeren in Keulen, hun trektocht over de Alpen, hun aankomst in Rome en de fatale slachting door de Hunnen.

Met een grootse ceremonie in de kerk van het St-Janshospitaal werden in 1489 de relieken van de heilige Ursula overgebracht naar de nieuwe reliekschrijn. Vandaag schittert het kunstwerk in het museum nabij de kerk.

ONTMOETING EN CONFRONTATIE

Op bezoek in het Beeldend Labo

Het is gezellig druk in de ateliers van kleinVerhaal. Deelnemers uit alle Vlaamse windstreken druppelen binnen. Ze worden verwelkomd met een verkwikkende maaltijd. "Dat smaakt best na een treinrit van 3 uur", vertelt Jos Holtappels. "Ik ben deze morgen om 8 uur opgestaan om om 12 uur aan te komen in Brugge. Met onze een vaste klik uit Limburg komen we met veel plezier tot hier."

Via ons atelier in Genk, Artisit, hoorden we dat er in Brugge een beeldend labo was opgestart. Met Artisit werken we al jaren rond beeldende kunst van kunstenaars met een psychotische zijnswijze. Momenteel staat de werking van Artisit even op een lager pitje, en daarom kwam de oproep van het ENTER labo als geroepen. Voor mij is het belangrijk dat ik artistiek bezig kan blijven. Dat is voor ons allemaal heel belangrijk denk ik.

Inspiratie

Het Ursulaschrijn is voor mij heel inspirerend. Mijn moeder verzamelde vroeger beelden van heiligen en op mijn tatoeages staan veel heiligen afgebeeld. Wat mij specifiek inspireerde waren de schilderijen van Memling. Het verhaal. Het feit dat die schilder Vlaamse primitief wordt genoemd. Ik vind dat wel een geestige naam; Vlaamse primitief. En het verhaal omtrent Ursula. De legende hoe de kerk het beschrijft. Met de 11000 maagden. Het is een beetje bij de haren getrokken. Ik vind het een uitdaging om dat verhaal in het nu te zetten. Zorgen voor een paar aanknopingspunten. Veel heiligen zijn met

geweld geconfronteerd geweest en dat is toch een thema dat actueel is en om een vertaling vraagt. Ik ga daarbij heel associatief te werk. Via Google ben ik op een Amerikaanse Memling gestoten die het Lam Gods schildert, maar dan met het vel eraf gestroopt. Dan krijg je plots een confrontatie van aards geweld in een heilige context, en dan krijg je een heel andere beleving van het schilderij. Ik maak graag controversiële dingen zonder te willen kwetsen. In Hasselt ben ik een poster van een nonneke tegengekomen. Ik heb ze nageschilderd maar dan met een bloeditstorting aan het oog. Dat levert weer een controversieel beeld dat we niet gewoon zijn, maar wel aanzet tot nadenken. Dat zijn allemaal dingen die je voor de voet tegenkomt en die een eigen verhaal beginnen te leiden. Inspiratie is dikwijls heel dichtbij te vinden.

Denken

We zitten nu nog volop in de brainstormfase. We hebben een soort van denktank opgericht en gaandeweg kom je dingen tegen die definitief vorm krijgen. Het idee van een rode draad hebben we ondertussen wel laten vallen. Volgende bijeenkomst zal iedereen eigen werk voorstellen. Dat zal ongetwijfeld weer een hoop inspiratie opleveren. Beeldend werk moet mensen beroeren, mensen aan het denken zetten. Dat wat kunst zou moeten doen. Ik hoop dat de tentoonstelling de nodige aandacht zal krijgen, of het nu positief of negatief is. Dat de mensen er iets in zien en dat het evenwaardig behandeld wordt als een kunstwerk van een zelfstandige kunstenaar, met of zonder opleiding, met of zonder ziektebeeld. Het feit dat iedereen zich van heinde en verre naar hier verplaatst om

met een vreemde groep aan iets te werken waarvan het eindresultaat nog niet duidelijk is, is al een prestatie op zich.

“We komen nu voor de derde keer samen en ik vind dat we nu al schone uitwegen gevonden hebben. Beeldend werk is zeker een uitdaging voor mij, omdat ik dat lang niet meer gedaan heb. Vroeger heb ik academie gedaan, kunstacademie. Ze hebben mij eigenlijk gepusht om dat vier jaar lang vol te houden en het resultaat is dat ik een degout heb opgelopen. Dat heeft toch wel 10 jaar geduurd dat ik geen potlood meer wilde aanraken. En nu voila, ben ik weer begonnen.”

Yves Vermeulen - deelnemer beeldend labo

EEN UNIEKE SAMENWERKING

Symbiose tussen artistieke kwaliteit en inspirerende ontmoeting

Luc Vandierendonck en Anne De Loof begeleiden samen het beeldend labo. Luc zet al jaren beeldende projecten op in de ateliers van Wit.h, een sociaal-artistieke organisatie die zich vooral richt op mensen met een mentale beperking. Anne De Loof is beeldend kunstenaar en verbonden aan kleinVerhaal. "Een samenwerking met de verschillende organisaties binnen het sociaal artistieke werkveld gebeurt niet al te vaak en dat maakt een labo heel uniek."

Luc: "Dit labo toont heel mooi aan dat beeldend werk een enorm dankbare vorm is voor een sociaal artistiek project. Niemand moet zich wegcijferen. Iedereen kan vertrekken vanuit een individueel idee waaruit dan een collectief algemeen idee kan ontstaan. Het is de bedoeling dat zo veel mogelijk individuele ideeën kunnen meegenomen worden in het ruimer denken, in het groter kader. Een beeldend labo kan in die zin oneindig complex zijn, veel complexer dan theater waar de eindverantwoordelijkheid veel meer op de regisseur valt. Het is ook een intensieve manier van werken met een sterke groepsbeleving en een vorm die de deelnemers in hun artistieke waardigheid laat. Die individuele oorspronkelijke insteek zorgt er voor dat kwetsbare en minder mondige mensen toch hun eigen verhaal kwijt kunnen."

Anne: "Eerst speelden we met de gedachte om vanuit een overkoepeld idee te vertrekken, maar dat idee hebben we na een aantal bijeenkomsten laten varen. De achtergronden

en de doelstellingen van de deelnemers lopen daarvoor te ver uiteen. De ene wil iets maatschappelijk dragend creëren, terwijl de ander eerder wil provoceren. Iedere poging om de verschillende benaderingen onder een algemene noemer te vatten, kreeg al snel iets artificieels. Nu mikken we op organische samenwerkingen, die ontstaan vanuit een spontane nieuwsgierigheid. Door deelnemers samen te zetten in een atelier en hun werk aan elkaar te laten voorstellen, wek je zo'n nieuwsgierigheid op. Mensen gaan elkaar spontaan inspireren en ook bijleren van elkanders techniek en methodiek. Dat zien we nu bij veel deelnemers gebeuren en dat is op zich al is een super interessant proces."

Democratie

Luc: "De samenwerking in de groep gaat inderdaad elke fantasie te boven. We werken met een zeer complexe en zeer uitgebreide groep van mensen. Er zijn mensen met een verstandelijke beperking (Wit.h), mensen met een achtergrond in de psychiatrie (Artisit), mensen met lichamelijke beperkingen, deelnemers van Victoria Deluxe, kleinVerhaal, Bij' De Vieze gasten, enz. Het idee dat het festival een ontmoetingsplek moet zijn voor participanten is bij deze dus al geslaagd."

Anne: "Wat mij vooral is opgevallen is de democratische ingesteldheid van de groep. Ik vind het onvoorstelbaar hoe een 20-tal mensen met een totaal uiteenlopende achtergrond toch kan samenwerken. Het respect is bijzonder groot en er wordt

voortdurend over gewaakt dat iedereen aan bod komt. Dat respect voor iedereen zijn eigenheid kwam misschien wel het meest naar voren in de vragenronde naar de mogelijke invulling van een schrijn. Wat zou je zelf in een schrijn opbergen? Wat zou je ten allen koste willen bewaren? De jonge garde sprong erop en vond dat er niets materieels in moest zitten, daar waren ze niet aan gehecht. Onmiddellijk kwam er reactie van Anna, de oudste deelneemster van het labo, "dat klinkt misschien allemaal wel schoon", vertelde ze, "maar ik zou doodblij zijn moest ik nog één foto hebben van mijn overleden zoon, één blik naar mij." Daarmee werd heel duidelijk hoe anders zij in het leven staat en ook wat voor een respect er is in de groep. De openheid waarmee er gepraat kan worden is ontzettend mooi."

Kwaliteit

Luc: "Ik heb het gevoel dat we aan 100 km per uur aan het afsteven zijn op een toffe symbiose tussen enerzijds artistieke kwaliteit en anderzijds inspirerende ontmoeting. De kwaliteit van het werk ligt heel erg hoog. Er wordt natuurlijk ook veel koffie gedronken, maar de ideeën die naar boven komen zijn verbazend sterk. De artistieke kwaliteit moet voor mij evenwaardig zijn aan de ontmoeting en moet kunnen rechtstaan in het discours van het Kunstendecreet. Het proces is daarbij even belangrijk als het resultaat. Nu al chapeau aan alle deelnemers voor wat dit labo heeft voortgebracht."
Luc Vandierendonck & Anne De Loof

THEATER LABO

Een drang naar onderzoek, experiment en de ontmoeting met heel veel verschillende mensen brachten Hein Mortier en Ewout d'Hoore ertoe om het theaterlabo van ENTER op poten te zetten. Vier zaterdagen, twee weekends en de hele festivalweek springen een tiental deelnemers op de planken om zich onder te dompelen in tekst, beweging en improvisatie. Het resultaat van dit labo staat als laatste voorstelling geprogrammeerd en vormt het sluitstuk van het festival.

"We zijn nu twee dagen ver en die ontmoeting is groots, dat is ongelooflijk. Dat werkt heel goed. Iedereen is ongelooflijk geïnteresseerd en heeft ongelooflijk veel goesting om te creëren."

Hein Mortier – regisseur Thaterlabo

OVERDOSIS CREATIVITEIT

Op bezoek in het Theaterlabo

Experiment en improvisatie, daar was Adriana Gara Sanches wel voor te vinden. Via Brugge Plus en de diversiteitsdienst van de Stad Brugge kwam ze terecht in de ateliers van klein-Verhaal waar de theaterlabo's plaatsvinden. "Heel het proces van improvisatieoefeningen, schrijfo opdrachten en beweging is enorm interessant. We weten nog niet naar waar het zal evolueren, maar er is een ongelooflijk vertrouwen in de regisseurs Hein en Ewout. Op dit moment is het met open ogen toekomen en zien wat er op de scène ontstaat."

"Ik ben altijd een bezige bij geweest met een overdosis creativiteit", vertelt Adriana. "Ik dans al sinds mijn twaalfde, ik ben ook creatief met voeding en heb een aantal jaar geleden meegespeeld in een musical bij NTGent. Het eerste sociaal-artistieke initiatief waar ik aan deelnam was de film 'Ulu' (2008) van Brugge Plus en de diversiteitsdienst van de Stad Brugge. Met vrouwen van allemaal verschillende nationaliteiten hebben we de film geschreven, gedraaid én gespeeld. Zelfs de kostuums hebben we zelf gemaakt. Heel het project was voor mij een geweldige ervaring. Ik moest dan ook niet lang nadenken toen ik via Brugge Plus hoorde dat er in Brugge een theaterlabo was opgezet dat voor iedereen toegankelijk was."

Inspiratie

"Op dit moment zijn we volop aan het zoeken en aan het experimenteren. Op basis daarvan zien we wat we kunnen en wat we graag doen. We willen vooral iets nieuws brengen,

waar we ons met z'n allen in kunnen vinden. Tijdens het eerste labo zijn we in onze herinneringen gedoken om te verkennen hoe een bepaalde ruimte kan inspireren. Welke gevoelens roep je op als je je inbeeldt dat je terug in je eigen kinderkamer staat? Dat is heel anders voor iedereen. We hebben ook al rond het idee van een levenslijn gewerkt, waar er in dezelfde ruimte iemand geboren wordt en iemand sterft. Wat ik opvallend vind, is dat alle spelers de opdrachten van Hein en Ewout op een heel persoonlijke manier interpreteren, waardoor de resultaten altijd verrassen. Iedereen heeft zijn eigen inbreng en kan er zijn eigenheid in kwijt."

Op reis

"Persoonlijk ben ik ook grote fan van de pure bewegingsoefeningen. Een van de eerste choreografieën ontstond door het spelletje 'Ik ga op reis en ik neem mee'. In plaats van het spelletje met woorden te spelen, speelden we het met een opvolging van bewegingen. Een eerste dook naar de grond en maakte een koprol, de volgende breide aan de koprol een konijnsprong vast en een derde voegde aan de koprol en de konijnsprong een pirouette toe. Zo is een heel geestige choreografie ontstaan. Dat was wel een zeer vermoeiende oefening, waarvoor je heel lenig en mobiel moest zijn. Dat was niet voor iedereen even gemakkelijk. Maar dat is ook het leuke aan professionele begeleiding: je ontdekt dat je dingen kan doen waarvan je niet wist dat je ze kon."

Stereotypen

“We hebben nu al drie labo’s achter de rug en zijn er eigenlijk vanaf dag één serieus ingevlogen. We hebben ook geen kennismakingsgesprek vooraf gedaan, de ontmoeting gebeurt op de scène. Dat schiep meteen een heel bevrijdende sfeer, ver weg van alle stereotypen. We hebben allemaal onze specifieke achtergrond die we ongetwijfeld mee op scène brengen, maar we gaan die niet thematiseren. Wat je wel veel ziet in theater waar ofwel alloctonen ofwel mensen met een beperking aan deelnemen. De diversiteit van de groep is ongetwijfeld een heel interessant gegeven, maar om te creëren leggen we die een beetje naast ons neer. Wat niet wil zeggen dat ik er geen absolute voorstander van ben om mensen samen te brengen via cultuur. Met de film ‘Ulu’ heb ik al wel met vrouwen van alle nationaliteiten samengewerkt, maar hier heb je ook nog eens de leeftijdsverschillen, mensen met motorische problemen, mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een psychiatrische achtergrond... Echt alle geuren en kleuren zijn vertegenwoordigd. Als de eerste bevreemding voorbij is, kan je de mens leren kennen en ben je niet meer bezig met het feit dat hij of zij geen armen heeft of verstandelijk beperkt is. Dat zorgt er wel voor dat je vanuit een ander standpunt begint te kijken.”

Spanning op ENTER

“Ondertussen heb ik ook ongelofelijk veel bijgeleerd, en dat vergroot het spelplezier enorm. Iedereen is gemotiveerd en we gaan met z’n allen voor een ijzersterk eindresultaat, dat engagement voel je. Tijdens het festival repeteren we ook

gewoon door: we zullen onze voorstelling pas de laatste dag spelen. Dat geeft ons nog ietsje meer tijd. Op dit moment gaat het heel vlot, maar theater is natuurlijk geen beeldende kunst, waarbij je drie prachtige schilderijen maakt en ze dan voor altijd veilig in een brandkast kan bijhouden. Het moeilijke bij theater is de reproductie van de goede momenten: het is niet omdat het één keer lukt dat je het met dezelfde kwaliteit kan reproduceren. Het zal dus ongetwijfeld nog enorm spannend worden. We willen het festival in schoonheid afsluiten!”

HET KRAAMBED

22 mei 2010, de eerste bijeenkomst van het Theaterlabo is een feit. Gebaseerd op vage en fragmentarische herinneringen aan leuke personages, verborgen locaties en hoofdtraumatische gebeurtenissen van Ingeborg Maes.

8u50 *Eva is laat. Eva is nooit laat.*

9u30 *Precies op tijd arriveren we aan de Kiss & Ride in Brugge. We volgen An, een stunrijder in bijberoep – stoep op, stoep af – naar waar we moeten zijn.*

10u00 *“Iemand koffie?”, vraagt Hein, uitgedost in zwart en wit, zoals ik mijn koffie graag heb. “Thee”, zegt Danny trots en glimlacht breed. Nederlands is dan toch niet zo’n moeilijke taal. Wat Danny nog niet kon vermoeden, is dat Hein niet de gastheer is die hij pretendeert te zijn.*

11u00 *Eén voor één verkennen we de ruimte. Mijn kamer. Waar ik blij ben geweest maar ook verdriet heb gekend, waar ik mensen over de vloer heb gekregen en ook weer de deur heb uitgekegeld. De vertrouwde wereld die als vet om mijn lijf hangt, moet worden weggetraind. Wandelen, denkt Anna, terwijl ik een mooi verhaal wil brengen. Harde koppen ontmoeten elkaar. De rokers ook. Afstand en nabijheid. Daar draait het om. Yves zou dit beamen. In de beweging word je de ander. Ledematen worden herverdeeld. De grens tussen impuls en reflex wordt uitgevaagd.*

“Hebt u kinderen?”, vraagt Hein. “Dan mag u bevallen.” Het is maar een woord, denk ik, een gemakkelijk woord trouwens, bevat weinig medeklinkers. Ik heb geluk... Diegenen die nog kinderen moeten krijgen, hebben minder geluk. Ik zal een kaartje sturen. Proficiat! En dat zonder epidurale! Je moet goed zot zijn, maar het is o zo fantastisch...

De geboorte van een groep.

18u00 *Eva is laat. Eva is nooit laat. Haar vriend belt haar op haar gsm. Drive & Kiss, Drive & Kizzz...*

IMPRESSIES UIT HET LABO

*ik denk dat het waar is
ik denk dat het waar is dat het daar is
ik denk dat het zal
ik heb gedroomd dat het komt
ik heb gedroomd dat het dichterbij komt
ik heb ervoor gezorgd
ik heb ervoor gezorgd in het donker
ik heb ervoor gezorgd dat het straks in het donker zijn eigen weg gaat
Ik ben van ver naar dicht gegaan
ik ben van hel naar licht gegaan
ik ben van lief naar liever gegaan
ik ben van straks naar nu gegaan
ik heb het grote verloren
ik heb voor het kleine gezorgd
ik wil veel
ik wil alles
ik wil niets
ik wil straks
ik wil nu
ik wil kunnen
ik wil gaan
ik wil vliegen
ik wil kruipen door het stof en dan in bad en dan in bed
ik ben vergeten wat het was
ik ben vergeten waarom
ik ben vergeten met wie
ik heb altijd willen zijn van wie je houdt
ik heb altijd willen zijn wat blijft en wat wordt
ik heb altijd willen voelen dat wat toen was dat goed was*

Hiske De Landtsheer, deelnemer Theaterlabo

LABO VERSLAGGEVING

Foto's, video en hopen kladpapier: uw aanwezigheid op het ENTERfestival gaat niet onopgemerkt voorbij. Fotografen, schrijvers en filmmakers van bij' De Vieze Gasten en Ambrosia's tafel trekken er iedere dag op uit om de vele onvergetelijke gebeurtenissen van het moment vast te leggen. In de late uren zal het verzamelde materiaal bijeengesmeed worden tot een legendarische muurkrant en een sprekende beeldfilm. Zowel in gezellige filmhokjes in de Brugse straten als in de druk bezochte foyer van de Biekorf zullen wilde achtervolgingen, onverhulde vragen en genante bloopers te bewonderen zijn. Met journalistieke hoogstandjes wil het reporterslabo niet alleen een verslag van de dag uitbrengen, maar ook een toegankelijk debat over de sociaal-artistieke praktijk op gang trekken.

"Met een beeldfilm en een muurkrant willen we een debat op gang brengen waarin zowel deelnemers, kunstenaars als organisatoren hun mening over de sociaal-artistieke praktijk kwijt kunnen."

Paul Bottelbergs – Ambrosia's tafel

DOOR HET OOG VAN DE LENS

Op zoek naar het perfecte kiekje

“Mijn fototoestel ligt al klaar.” Leon De Coster zal samen met enkele andere leden van de fotoclub Fixatief het ENTERfestival in beeld brengen. “Ik ga altijd op zoek naar het perfecte plaatje. Een goede foto, in de juiste context getrokken, zegt dikwijls veel meer dan duizend woorden.” Leon – alias Fredje – is al tien jaar actief bij het Gentse sociaal-artistieke gezelschap bij’ De Vieze Gasten. “Ik ben hier binnengewipt en nooit meer buitengewipt. Ik ben erin gerold. Ik woonde in de Brugse Poort en heb altijd als vrijwilliger achter de bar gestaan. Eerst trok ik af en toe eens een foto op feesten van bij’ De Vieze gasten, tot iemand van Fixatief mij vroeg om lid te worden van de fotoclub. Sindsdien ga ik naar de vergaderingen en doe ik actief mee aan alle activiteiten.”

Krantenronde

“Om mijn boterham te verdienen, breng ik de kranten rond in de wijk. Om kwart na vier begint mijn ronde. Bevrijdingslaan. Als mijn baas er nog niet is, ga ik aan het hoekje zitten en kijk ik wie er allemaal langskomt. Dan zie ik meestal dezelfde personen passeren. Er zijn mensen die naar hun werk vertrekken, sommigen zijn onderweg naar de synagoge of naar de moskee. Van de ene krijg je een goeiedag, van de andere niet. Als mensen goeiedag tegen mij zeggen, geef ik er altijd één terug. In de zomer als het zacht en warm is, is het een zalig beroep. In de winter in de kou en in de regen is het wel wat anders. Dan blijf ik liever in m’n bedje liggen. Maar ja, het werk begint. Mong, de geestelijke vader van bij’ De Vieze Gasten,

heeft er een geweldige monoloog over geschreven, waarin ik de rol van krantendrager speelde. Dat was de eerste keer dat ik op een podium stond. Ongelofelijk!”

Het ultieme kiekje

“Foto’s maken is mijn lang leven. Ik ben er een tijdlang mee gestopt omdat ik de financiële middelen niet had, maar dankzij bij’ De Vieze Gasten kon ik een fototoestel lenen om familiefoto’s te trekken. Ondertussen heb ik zelf terug een fototoestel kunnen kopen met dubbele lens, om nog dichterbij te kunnen trekken. Een goede foto is voor mij een onverwachte foto. Mensen zijn met iets bezig en je wacht je moment af tot ze iets onverwachts doen en dan druk je af. Geduld is heel belangrijk. Bij Fixatief heb ik ook leren letten op de details: een bloemetje dat uit de muur groeit of een duif die voorbijvliegt. Via ‘Springplank naar Leren’, een organisatie voor kansarmen, ga ik binnenkort nog een cursus beeldbewerking kunnen volgen.”

Beeldfilm

“Voor de verslaggeving van ENTER werken we samen met de Schuunschgreivers van bij’ De Vieze Gasten en Ambrosia’s tafel. Op dit moment hebben we het plan opgevat om in duo’s te werken. Alle verslaggevers zullen een fotograaf onder de arm nemen en ieder duo zal naar een andere locatie van het festival trekken. Aan de hand van de foto’s en interviews die we tijdens de dag kunnen verzamelen, zal er ‘s avonds een soort van beeldfilm en een muurkrant worden gemaakt. De beeldfilm,

een opeenvolging van foto's gecombineerd met het geluid van interviews, zal dan de volgende dag in de Biekorf en in kleine filmhokjes in de Brugse straten te zien zijn. We hebben juist een vergadering met de mannen van Ambrosia's tafel achter de rug, een andere Gentse sociaal-artistieke organisatie die gespecialiseerd is in wijktelevisie van en door buurtbewoners. Zij zullen de technische kant van de zaak begeleiden, en dat lijkt mij op dit moment geen overbodige luxe. Als het op audiobestanden aankomt, is al gebleken dat wij grote knoeiers zijn. (lacht)"

Proefkonijn

"Tijdens onze jaarlijkse barbecue vorige week hebben we al geoefend om geluid op te nemen en sfeerfoto's te trekken. We hebben onszelf tot proefkonijn uitgeroepen en elkaar bestookt met allerhande vragen en dilemma's. Mensen die niet graag praten, konden een tekstje op de computer typen waarbij dan ook beelden getoond worden. Persoonlijk denk ik dat die fotofilm met geluid een heel leuke manier is om het festival in beeld te brengen. Ik heb al een voorsmaakje gehad van het festival, want ik ben voor het boekje al foto's gaan nemen in het Theaterlabo. Dat zag er al ongelofelijk straf uit. Ik hoop dat ik zo veel mogelijk activiteiten zal kunnen meepikken én natuurlijk ook het perfecte kiekje zal kunnen maken!"

HITSIGE RODDELS

Diepgang voor de festivalkrant

Koen is een fiere bewoner van de Brugse Poort en bijna drie jaar lid van de Schuunschgreivers, de schrijfclub van bij' De Vieze Gasten. Hij schreef mee aan de eerste editie van de lokale festivalkrant, die als voorbeeld zal dienen voor de muurkrant van ENTER. "In onze festivalkrant waren collega Nathalie en ik verantwoordelijk voor de rubriek Hitsige Roddels. Ook op het ENTERfestival willen we met een vrolijke en spitsvondige krant verslag uitbrengen."

De Theaterbom is een gigantisch succes in de Brugse Poort. Al zes jaar wordt de buurt getraakteerd op een waaier van voorstellingen. Zowel bij buurtbewoners thuis als op openbare plaatsen gaan tal van activiteiten door. Dit jaar werd daarvan voor de eerste keer verslag uitgebracht in de Bomgazet, die iedere dag uithing bij bij' De Vieze Gasten. De Laatste Nieuwtjes, tofste locatie, bloopers, verslagen van de voorstellingen... Niets ontsnapte aan het alziende oog van de Schuunschgreivers. "Ik was 's avonds altijd aanwezig om de roddels van de dag op te vangen voor onze rubriek Hitsige roddels. De eerste dag toen ze mij hier zagen wou niemand mij iets vertellen, maar de laatste dag stonden ze hier aan mijn mouw te trekken om de hitsige roddels op te rakelen. Als ze uitgeschreven waren, mailde ik ze onmiddellijk door en de volgende dag stonden ze in de Bomgazet. Ik denk dat we voor het ENTERfestival dezelfde snelheid nastreven."

Smaakvol

“Mijn eerste tekst voor de Schuunschgreivers was getiteld ‘t Is wijs om weer thuis te komen. Na tien jaar omzwervingen ben ik drie jaar geleden terug in de Brugse Poort komen wonen. Ondertussen is de wijk heel stijlvol en heel smaakvol geworden. Je kan dat eigenlijk bijna letterlijk nemen, met al die verschillende kleuren en smaken. In mijn straat wonen Tsjechen, Bulgaren, zwarten en echte oude Gentenaars. Iemand die een beetje creatief bezig is, vindt hier enorm veel inspiratie, en dat zie je ook bij jonge kunstenaars die hier hun stekje komen zoeken. Het leeft hier langs alle kanten. Bij de plaatselijke bakker zag ik het buurtkrantje van bij’ De Vieze Gasten liggen, Ons Kommeere. Ik wist onmiddellijk: dit is iets voor mij. Dit is iets waar ik me voor wil inzetten. Ik voelde mij daar enorm bij betrokken. Ondertussen is mijn eerste artikel uitgegroeid tot een soort vaste column. Ik schrijf in elke editie iets over thuiskomen. Dat kan gaan over een zondagmorgen waarop ik een wandeling door de wijk maak en koeken koop en van alles zie gebeuren en uiteindelijk terug thuiskom, of dat kan gaan over jarenlang weggeweest zijn en terug in de wijk aan te spoelen, of simpelweg over de vrolijke en blije mensen die ik bij’ De Vieze Gasten tegenkom en die mij het gevoel geven dat ik thuiskom.”

Kwinkslag

“Voor het ENTERfestival willen we – in de voetsporen van de Bomgazet en Ons Kommeere – een vrolijk en spitsvondig krantje maken dat kort op de bal speelt. De ENTERkrant mag misschien iets meer diepgang hebben, want er zal ook uitgebreid over worden gediscussieerd op de dagelijkse fora. Wat is er te zien, wie loopt er allemaal rond, hoe zijn mensen tot iets gekomen... We zullen geen mening ongemoeid laten!”

KIDSLABO

Een hopeloos verliefde koning, elfduizend blozende jonkvrouwen, woeste Hunnen en een quasi buitenaardse superheldin: ook het Kidslabo duikt in de legende van de Heilige Ursula. De middeleeuwse legende vertelt de helse tocht van een dolverliefde Ursula. Samen met elfduizend maagden doorkruist ze de bergen om de liefde van haar leven te vinden, maar onderweg wordt ze door een smerige list in de val gelokt. Het verhaal is zo straf dat bijna niemand het nog gelooft, maar dat houdt het Kidslabo niet tegen om er een eigentijdse film van maken. Sociaal-cultureel werker Sarah Goderis en videokunstenaars Karen Dick en Diedrick Nuytens laten de fantasie van de kids de vrije loop en laten hen proeven van de verschillende aspecten van het 'filmen'. Het ENTERfestival laat ook de allerkleinsten niet ongemoeid!

SAMEN FANTASEREN EN ONTDEKKEN HOE JE EEN FILM MAAKT

Sarah Goderis is gebeten door film. Samen met beeldende kunstenaars Karen Dick en Diedrick Nuytens zal ze tijdens het ENTERfestival het Kidslabo begeleiden. "Film is een magisch medium dat bij kinderen ongelooflijk tot de verbeelding spreekt. Tijdens het Kidslabo willen we een spannend beeldverhaal maken over de avonturen van de Heilige Ursula, maar we willen ook vooral samen uitdokteren, ontdekken, proeven en fantaseren."

Sarah Goderis is kunsthistorica en sociaal-cultureel werker. Sarah begeleidde in het Magrittemuseum al meerdere creatieve workshops met kinderen. "Wat mij bij kinderen zo aanspreekt, is de eerlijkheid en de openheid waarmee ze met de dingen omgaan. Vanuit hun spontane nieuwsgierigheid slagen ze erin om zichzelf keer op keer uit te vinden. Geen enkele structuur en geen enkel realiteitsbesef houdt hen tegen in hun creativiteit. Dat maakt het als volwassene ook zo verfrissend om met kinderen te creëren."

Triptiek

"In het Kidslabo willen we heel hard inzetten op de tomeloze fantasie en energie van de kids. Met hun persoonlijke verbeeldingskracht gaan we een middeleeuwse legende omkneden tot een hedendaagse film. Welke vorm die film zal aannemen, ligt op dit moment nog volledig open. Naargelang de inbreng van de kinderen kunnen we naar een stomme film toewerken of naar een schaduwspel. Een beeldende video, animatiefilm

of traditionele film zijn ook interessante opties. Het enige wat er nu al vastligt is dat we naar een drieluik zullen toewerken, een film bestaande uit drie delen. De kinderen worden per leeftijd opgedeeld in drie groepen, en iedere groep zal aan één deel werken."

Beeldcultuur

"Een film geeft de mogelijkheid om op vele manieren in te zetten op creativiteit. Kinderen die graag beeldend vormgeven kunnen zich met het decor bezig houden, kids die graag met textiel bezig zijn kunnen kostuums ontwerpen, en anderen kunnen zich eerder bezig houden met het verhaal uit te schrijven of het acteren zelf. Het is de bedoeling dat zo veel mogelijk kinderen van zo veel mogelijk disciplines kunnen proeven. Op die manier krijgen de kinderen inzicht in het hele proces van film maken, en dat is zeker geen overbodige luxe in een tijd waarin je dagelijks overspoeld wordt door de meest uitlopende beelden."

Sprookje

"Het feit dat we ons in Brugge bevinden, heeft natuurlijk meegespeeld in de keuze om met de roemrijke geschiedenis van het stadje aan de slag te gaan. De middeleeuwen tout court zijn een onderwerp dat heel veel kinderen fascineert, ongeacht leeftijd of achtergrond. De allerkleinsten vinden aansluiting bij sprookjes over jonkvrouwen en ridders, de acht- en negenjarigen krijgen al een eerste historische interesse, en bij

de oudsten kan het een uitdaging zijn om aanknopingspunten te vinden met onze hedendaagse leefwereld. We mikken op zo'n divers mogelijke groep, en daarom willen we de drempel om in te stappen zo laag mogelijk houden. Het zou super zijn moesten we op die korte tijd een pracht van een film kunnen ineensteken, maar voor mij is de ontmoeting tussen de kinderen en het avontuurlijke experiment minstens even belangrijk!"

LICHT AAN! CAMERA LOOPT!

Ursula door kinderogen

Een stoere Ursula omringd door elfduizend vriendinnen: Lieze Wellaert kan het zich al levendig voorstellen. Dit najaar zal ze tijdens ENTER deelnemen aan het Kidslabo. Net als het Beeldend Labo vertrekt dit atelier voor kinderen vanuit de middeleeuwse geschiedenis van Brugge. Kinderen tussen zes en twaalf zullen vier namiddagen lang de spannende Ursulalegende omzetten naar een hedendaagse film. "Een film maken lijkt me supertof. Ik heb al wel theater gespeeld, maar nog nooit voor de camera. Ik ben benieuwd hoe je daar aan begint!"

Lieze is negen en gaat in Oostkamp naar school. Haar mama woont in Brugge. "Misschien wonen wij wel in een huis dat in de middeleeuwen gebouwd is, want ons huis is meer dan honderd jaar oud." Verderop in de stad staan er ook nog kerken en kastelen uit die tijd. Alleen de ridders en de jonkvrouwen zijn verdwenen. "Het liefste ga ik een kasteel bezoeken, maar een museum vind ik ook heel tof. Ik hoop dat we tij-

dens het labo ook een paar oude schilderijen gaan bekijken." Lieze heeft veel hobby's. Ze zit in de scouts, speelt djembé en speelt graag theater. "Op school hebben we al eens theater gespeeld. Toen hebben we een schilderij uitgebeeld waarop mensen aan het picknicken zijn. Met mijn broer en neefje heb ik ook al een toneeltje gemaakt over een jongetje dat gepest wordt. Dat jongetje ging dan bokslessen volgen om de pestkoppen een lesje te leren. Theaterspelen is leuk omdat je iemand anders kan zijn. Je mag de gekste kleren aantrekken en helemaal zot doen. Ik weet nog niet juist wat ik later wil worden, maar acteren lijkt me wel een leuk beroep." Een film maken is natuurlijk veel meer dan alleen acteren alleen. Er moet een verhaal geschreven worden, er moeten kostuums genaaid worden en een decor in elkaar geknutseld. "Een decor bouwen en een verhaal bedenken: dat doe ik ook heel graag. Een kostuum naaien iets minder, want dat heb ik al eens gedaan en toen is het helemaal mislukt. Het is wel leuk dat we al die verschillende dingen gaan doen, maar ik denk dat ik het acteren het leukste zal vinden. "Er komt zo veel bij kijken dat je een film niet alleen kan maken. "Ik hoop dat er heel veel leuke kinderen aan zullen meewerken. Op dit moment weet ik nog niet of er een vriendje van mij zal meekomen, maar dat hoeft ook niet per se. Ik ben het wel gewoon om vrienden te maken en om samen te spelen. Ik hoop dat we met z'n allen een spannende film kunnen maken!"

"De Vlaamse primitieven zijn een soort van ministers die niet zo belangrijk zijn."

Ruben, 10 jaar

"De middeleeuwen zijn kleine, zachte leeuwjes."

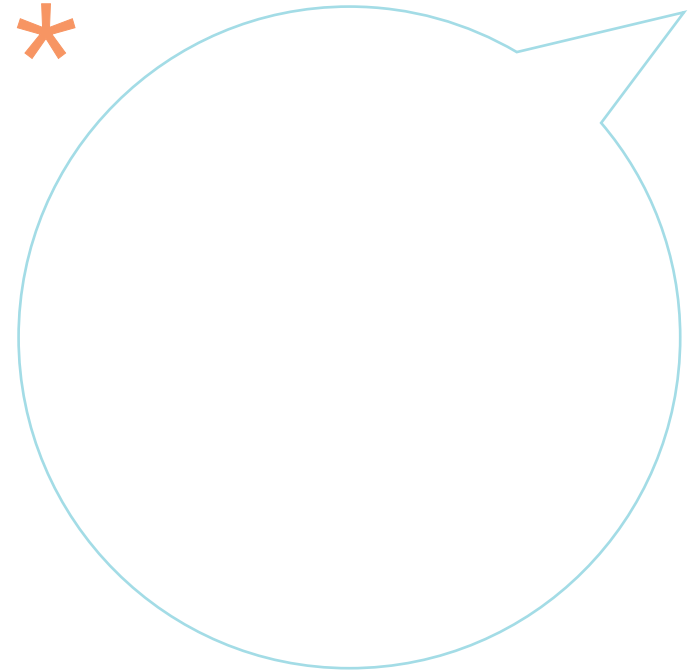
Paulien, 6 jaar

"De middeleeuwen is een tijd van vroeger waar er nog niet al te veel gebeurde, maar er waren al wel oorlogen."

Lieze, 9 jaar

"De Vlaamse primitieven zijn gordijnen met felle kleurtjes."

Paulien, 6 jaar

* Schrijf je eigen citaat in de tekstballon!

Beeldend Labo.

Theater Labo.

Beeldend Labo.

Theaterlabo.

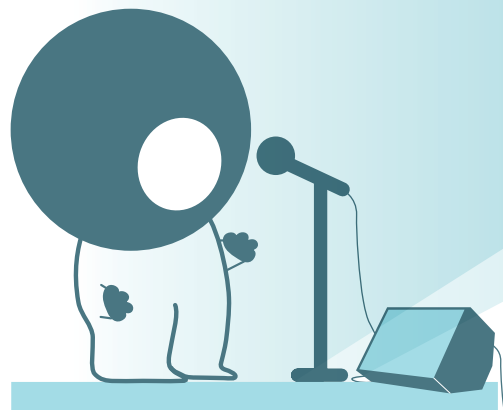
Beeldend Labo.

Labo Verslaggeving/Fotoclub Fixatief.

POD IUM

Koppelspeel MacBeth
Victoria Deluxe speelt Zonder
Sering speelt Eerste Liefde
De Figuranten spelen Karamazov
De rosca zangers zingen hun ziel bloot
Platform K danst Bewogen

KOPSPEL SPEELT MACBETH

Kopspel, de sociaal-artistieke theaterwerkplaats van KunstZ, speelt tijdens ENTER Shakespeares eeuwenoude tragedie over macht en geweld, met een groep spelers uit alle hoeken van de wereld. Macbeth is een thriller geworden, over alle culturele verschillen en taalbarrières heen.

"Het was een enorme uitdaging om een mijlpaal uit de Europese literatuurgeschiedenis onder handen te laten nemen door spelers uit alle uithoeken van de wereld. Om de muzikaliteit van de oorspronkelijke tekst te behouden, hebben we besloten om iedereen in z'n eigen moedertaal te laten spreken. [...] Door de verschillende achtergronden van de spelers krijgt een stuk als Macbeth ook een heel andere invulling. Met een groep Belgische acteurs zouden we de oorlogssituatie uit het stuk nooit zo expliciet uit de doeken doen. Maar als een speler afkomstig uit een oorlogssituatie met nog veel liefde voor zijn land zegt: "I mourn for my country", dan grijpt mij dat echt naar de keel. Je voelt daar de geschiedenis achter. Een geschiedenis die wij hier gewoon niet meer hebben. Dankzij de spelers heb ik de tekst veel beter aangevoeld."

Greet Vissers – regisseur Macbeth

VERSLAG VAN HET SLAGVELD

Shakespeares universele geschiedenis

Pikzwart is de scène. In de verte klinken bezwerende stemmen. Een lichtje flikkert, aan en uit. In het schemerdonker doemt een slagveld op. Macbeth heeft de rebellen verslaan. Maar de ziekelijk ambitieuze generaal is niet tevreden. Hij wordt verteerd door zijn onstilbare honger naar de troon. “Ik was totaal verrast toen ik hoorde dat ik de rol van Macbeth zou spelen”, vertelt Ali Ouedraogo. “Ik had nog nooit in Vlaanderen op de planken gestaan, en mijn Nederlands is verre van perfect.”

Macbeth

“In mijn hoofd was Macbeth ook altijd een blanke, absurd eigenlijk, maar dat maakte dat ik nog extra verbaasd was toen ik te horen kreeg dat ik de rol zou mogen vertolken. Mijn vrienden konden het ook niet geloven. Ze zijn met z’n allen komen kijken om het met hun eigen ogen te zien. Als personage staat Macbeth mijlener af van mezelf. Ik ben in het dagelijkse leven heel opgewekt en uitbundig, en Macbeth straalt daarentegen een door en door negatieve energie uit. Die negatieve kracht in mij laten opborrelen heeft veel oefening en inspanning gekost. Anderzijds is Macbeth iemand die getuige is van verschrikkelijke gruweldaden, en dat is dan wel een gedeelde geschiedenis. In Ivoorkust, waar ik vandaan kom, wonen heel veel jongeren uit Sierra Leone waarvan de armen door rebellen brutaal zijn afgehakt. Als Macbeth verslag uitbrengt van het slagveld, vertel ik eigenlijk deels mijn eigen herinneringen. Daarnaast is Macbeth iemand die zich heel sterk voor-

doet maar ook wel zwakke plekken heeft en als het erop aankomt heel manipuleerbaar is. Ook daarin kan ik mezelf wel gedeeltelijk herkennen. (lacht)”

Lichaamstaal

Macbeth is eigenlijk het slachtoffer van zijn vrouw, die ziekelijk ambitieus is en hem voortdurend manipuleert. Lady Macbeth wordt vertolkt door drie verschillende vrouwen, die allemaal een andere taal spreken. “Waar ik geen er geen enkele van versta”, vertelt Ali. “Ik moet puur aan de hand van mimiek en lichaamstaal te weten komen wat mijn vrouw mij te vertellen heeft en wanneer ik haar moet antwoorden. Geen makkelijke opdracht, maar we hebben er met allerlei improvisatieoefeningen lang op geoefend. Een van de opdrachten was bijvoorbeeld met een bepaalde emotie op het podium komen, een koffer opendoen waardoor je emotie verandert, en met nog een andere emotie het podium verlaten. Of naar een tafel kijken en louter met je blik en je lichaamstaal het publiek te kennen geven wat er zich op de tafel bevindt. We moesten elkaar leren begrijpen puur vanuit lichaamstaal en vanuit de kleinste nuances in emotie. In het begin van de repetities dacht ik: ‘oei, oei dat komt nooit goed’, maar uiteindelijk is het enorm plezierig om zo met elkaar te spelen. Je kent natuurlijk de tekst van de anderen min of meer wel, maar het blijft toch altijd spannend op het podium. Voor het publiek wordt heel de talenmix in het Nederlands ondertiteld, boventiteld eigenlijk.”

Moederdag

“Wat theater zo verslavend maakt voor mij is het feit dat alle blikken op jou gericht zijn. Van kleins af aan deed ik niets liever dan mijn moeder te trakteren op een toneeltje, in de hoop dat ze zou moeten lachen en dat ze zou applaudiseren na afloop. In het dorp waar ik geboren ben, staken we zo met enkele jongens uit de buurt voor iedere Moederdag een toneeltje in elkaar. Ook na mijn humaniora wilde ik een opleiding theater volgen, maar mijn ouders zagen me liever dokter worden. Na twee jaar opleiding chemie ben ik in een kledingwinkel terecht gekomen. De oorlog was toen al uitgebroken, en uiteindelijk ben ik zelfs het land moeten ontvluchten.”

Rode Kruis

“Een week na mijn aankomst in België kon ik al een theaterstage volgen, een project opgezet door het Rode Kruis. Die theaterweek heeft mij enorm aangemoedigd om ook hier in België mijn droom om te acteren niet op te geven. Nadat mijn asielaanvraag werd goedgekeurd, raadden de mensen van het asielcentrum mij aan om in het Franstalige gedeelte van het land te gaan wonen, terwijl ik eigenlijk nog een nieuwe Europese taal wilde leren. Ik ben uiteindelijk gewoon met de bus naar Leuven vertrokken en daarna naar Vilvoorde, maar ik was niet overtuigd. In Antwerpen had ik wel meteen een goed gevoel. Ik had geen geld meer om de bus te nemen en ben gewoon gaan rondwandelen in de straten om de sfeer op te snuiven. Een aantal gastvrije mensen hebben mij over de streep getrokken, en mijn beslissing was dan ook snel gemaakt. Ondertussen ben ik hier vast aan het werk in een elektriciteitsbe-

drijf en ben ik volop Nederlands aan het leren. Het is trouwens via mijn cursus Nederlands in Borgerhout dat ik bij Kopspel terecht gekomen ben. Een lucky shot, achteraf gezien.”

Groep

“Wat Kopspel zo uniek maakt voor mij is het internationale karakter van de groep. Het is enorm leerrijk om met zo’n diverse bende te spelen. Hoewel we letterlijk van over heel de wereld komen, wordt er geen verschil gemaakt. Iedereen speelt samen, eet samen, lacht samen. Greet, onze regisseur, is ook heel goed in ons tot een voorstelling brengen. Met zo’n verscheiden groep is dat niet altijd even gemakkelijk. Ik denk dat dat ook de kracht van België is, en dan toch zeker van de culturele sector in België: daar maakt het echt niet uit of je rood, geel, groen of zwart ziet. Iedereen telt mee.”

VICTORIA DELUXE SPEELT ZONDER

Sinds de herfst van 2009 zet Victoria Deluxe een langdurig en gelaagd project op rond arbeid. Het belangrijkste motief om met dit thema aan de slag te gaan, waren de vele 'arbeidsverhalen' van de mensen die bij Victoria Deluxe over de vloer komen. In vier verschillende ateliers wilde Victoria Deluxe deze verhalen een plaats geven. Met foto en video, literatuur, theater en performance en zelfs voeding wordt de arbeider van de 21e eeuw in beeld gebracht. ZONDER is een multimediale voorstelling geworden waarin diverse deelnemers én disciplines mekaar ontmoeten.

"Er zijn in Gent veel mensen met koude voeten. We werken in de armste stad van Vlaanderen, die naar buiten toe een hip imago heeft, maar eigenlijk veel armoede kent. Met Victoria Deluxe ijveren we voor betere bestaansvoorwaarden en meer solidariteit voor alle mensen waarvoor er geen plaats is op de arbeidsmarkt. Wie werkloos is, zit vaak zonder geld, zonder lief of partner, zonder huis, zonder veel vrienden. Te veel mensen zitten vandaag ZONDER."

Dominique Willaert – Victoria Deluxe

LA REALITÉ DES CHOSES

Geen evidente thema's in het theateratelier

Het theateratelier van het project arbeid vertrekt vanuit de groeiende werkloosheid in Europa en de impact daarvan in het dagelijkse leven. "Geen evident thema voor ons", bekenen Joke Raman (logopediste) en Sophie De Vrese (sociaal assistent). "Wij zijn de jongsten van de groep en zijn zelf nog niet werkloos geweest. Toch gaat deze voorstelling ook over ons. Rock 'n' roll en veel energie, daar gaan we voor!"

Joke: "Vooraleer we begonnen met improviseren, hebben we dan ook uitgebreid de tijd genomen om elkaar te leren kennen. Wie ben ik? Wat is mijn achtergrond? Wat wil ik vertellen en waarom? Door al die verhalen te horen, word je plots heel erg geconfronteerd met de problemen die er zijn. Vele spelers zijn niet in België geboren: Tourad komt uit Mauritanië, Yves van Engeland en Paloma is Spaanse. Voor hen is het aartsmoeilijk om een plaatsje op de arbeidsmarkt te veroveren. Maar ook voor de Belgen in de groep is werk hebben al lang geen evidentie meer. Wij twee vormen een beetje een uitzondering. Ik heb dan ook lang met de vraag geworsteld: "Kunnen wij wel genoeg bijdragen?" Maar uiteindelijk is die verscheidenheid van achtergronden ook heel positief voor het stuk. Het is niet de hele tijd hetzelfde verhaal dat wordt verteld."

Sophie: "Heel die zoektocht maakt dat we geen voorgekauwd stuk gaan spelen, maar een heel persoonlijk verhaal vertellen. Het 'mooie' is ook dat iedereen op zijn of haar manier kwetsbaar is. Tijdens de repetities ben ik bijvoorbeeld geconfron-

teerd geweest met een vorm van angst waarvan ik niet wist ik 'm had. Het is absoluut niet evident om op een podium te gaan staan en je ding te doen en je verhaal te vertellen. Je wordt er echt in gesmeten. Ik heb heel hard moeten leren loslaten. We werken gelukkig wel met een kleine groep, en dat maakt het heel veilig. Als er problemen zijn, ook privé, zijn er altijd mensen die je zullen helpen. Het is niet echt afgebakend, toneel en daarbuiten. [...] Voor mij is het ook heel leerrijk om mensen die ik als sociaal assistent begeleid op een andere manier te leren kennen. De verhoudingen liggen hier helemaal anders. Ik bewonder iedereen die hieraan meewerkt. Je krijgt echt respect. Chapeau."

Joke: "Onze regisseur, Dominique Willaert, bewerkt het materiaal natuurlijk wel, maar au fond vertellen we onze eigen verhalen in onze woorden, op onze manier, met heel veel power. Ik denk dat dat de algemene noemer is. Iedereen straalt enorm veel kracht uit op de scène, en als we met heel de groep op het podium staan, denk ik dat we het publiek serieus van hun sokken kunnen blazen. Rock 'n' roll en veel energie, daar gaan we voor!"

Tourad Kané

"Mon pays d'origine c'est la Mauritanie. J'ai eu des problèmes et j'ai fuis de mon pays, j'ai pris un bateau en direction Europe, et j'ai atterris en Belgique (Antwerpen). C'est vraiment difficile de trouver du travail en Flandre si tu ne parles pas bien

le Néerlandais. J'ai rencontré Victoria Deluxe en Mai 2006 lors d'une action des sans-papiers à Gent, dans une église de Saint Antoniokerk pendant qu'on faisait des actions pour avoir les papiers. Victoria Deluxe a aidé nos actions et comme ça j'ai connu Dominique. Quand j'ai connu Victoria Deluxe j'ai joué pour la première fois dans ma vie du théâtre, maintenant j'ai joué beaucoup et j'ai déjà une petite expérience, et j'aime le théâtre parce que c'est très créatif, et j'aime acter! J'aime bien le projet, et je trouve très intéressant le thème, travail. Une partie de cette pièce parle des problèmes de certains entre nous, donc pour moi aussi j'aimerais partager une partie de mon histoire avec la pièce, parce que pour moi le théâtre c'est pas une 'fiction' mais la réalité des choses!"

BEELDEN DIE AAN JE RIBBEN KLEVEN

Op werkbezoek met het fotoatelier

Naam: Geraldine Ostyn

Leeftijd: 52

Droomjob: Binnenhuisarchitect

"Mijn vader was binnenhuisarchitect en hij zag in mij zijn opvolgster. Maar juist toen hij op het punt stond om mij erbij te betrekken en alles over te dragen, is hij gestorven. Veel te vroeg."

Huidige job: Geen

"Na het overlijden van mijn vader ben ik naar de academie gegaan. Ik heb even bij de medische dienst in een militair ziekenhuis gewerkt en daarna ben ik een eigen zaak begonnen. Een tractor is op de winkel ingereden en zo ben ik alles kwijtgeraakt. Ik heb nog gesolliciteerd om bij de LIDL te gaan werken en heb kort in een benzinstation gewerkt, maar daar ben ik uitgebuit. Ik trek nu steun van het OCMW."

Passies: Fotografieren

"Door het fotoatelier heb ik terug goesting gekregen om creatief bezig te zijn. Als je de hele tijd geïsoleerd bent, geraak je je zelfvertrouwen kwijt. Je voelt je niets. Je vriendenkring verwatert en dan komen er sociale assistenten in de plaats. Bij Victoria Deluxe heb ik geen last van mijn achtergrond. Er kan over gepraat worden, maar het maakt de sfeer niet kapot. Als het een week gesloten is, heb ik het echt gemist."

Beste foto: De Vismijn in Zeebrugge

“In het begin schiet je maar wat plaatjes en zit er bij toeval een goede tussen, maar na een tijdje leer je beter kijken. Op deze foto staan bijvoorbeeld de horizontale lijnen centraal. Hij is getrokken in de vismijn van Zeebrugge. Wat mij vooral trof toen ik in de vismijn aankwam, was de desolate leegte. Die heb ik in deze foto willen vatten. Ik had daar een drukte van jewelste verwacht met allemaal vissersboten die laden en lossen, maar in werkelijkheid was het er doods en stil. De weinige mensen die er toch aan het werk waren, waren vooral allochtonen en mensen uit Noord-Frankrijk. Het merendeel werkt er 's nachts. Met zo'n werkbezoek krijg je plots wel weer een realistischere kijk op de omstandigheden waarin arbeiders van vandaag moeten werken. We zijn ook naar stakingen getrokken en we hebben een Russisch vrachtschip en een varkensslachterij bezocht. Al die ervaringen laten je opnieuw stilstaan bij de dingen. Dat is echt een andere wereld die je te zien krijgt. Sommige beelden blijven echt aan je ribben kleven.”

BOONTJES***Duurzaam koken in het literatuuratelier***

Louis Paul Boons *'Eten op z'n Vlaams'* legde de inspiratie op tafel. Literatuur én voeding, daarmee zouden we aan de slag gaan in het voedingsatelier voor ZONDER. We bezochten een bioboerderij en een sociaal-economische bakker, we haalden de keuken ondersteboven op zoek naar zelfgemaakte instrumenten en te pas en te onpas bladerden we door de cursiefjes van Louis Paul Boon. Ondertussen stooft iedereen zijn eigen Boontje gaar. De tafels werden vrolijk versierd en in november zal iedereen kunnen smullen van de schoonste Boontjes van heel het land. Echte prinsesjes!

Koffieboontje

“Als kind wist ik dat niet. Vooruit! Voor en ruit, zo leest ge dat toch als ge kleintjes zijt. Het was enorm diep en groot en op het einde werd er gedanst op hoempapamuziek. Ik ook, zie me springen. Ze gingen speciaal naar daar omdat ze socialisten waren in hart en nieren. Ze kenden maar één café. Heel hun leven hebben ze hard gewerkt. Grootvader was zelfstandig koperslager en had vier zonen die goed konden eten. Heb jij al eens een gast van achttien zien eten? Tijdens de oorlog dan nog! Mijn vader werd als kind naar het veld gestuurd om patatten te stelen, de andere zonen stalen koper voor het atelier. Ondertussen rolde grootmoeder sigaren. 1 mei was onze dag. Allez, nog niet van mij, maar ik deed lekker mee. Een babysit bestond nog niet en alle kinderen van de familie werden meegesleurd naar de Vooruit. Trouwens: we waren allen socialisten, er was gewoon niemand die op de kin-

deren kon letten. 1 mei was feest en er werd niet alleen koffie gedronken. Jakke, mijn grootmoeder, dronk die dag van die elixirkes en droeg trots de rode roos op de bloes. Ook kocht ze meiklokjes. Ik ruik ze nog, ik zie ze nog. In '65 gingen we elke vrijdag een koffie drinken in Ons Huis op de Vrijdagsmarkt. Voor bompa en bomma was dat de sortie van de week. Bij elke koffie stond een melkkannetje en ik, als garçon manqué, ging aan iedere tafel de kannetjes uitdrinken. Maar ik moest het wel beleefd vragen. En mijn grootmoeder: "Allez laat ze doen, laat ze doen." Die ene dag van de week, de vrijdag, maakte veel goed. Ze waren eens naar 't stad geweest. En ik ook! Ik heb heimwee naar zo'n plekken. Iedereen was even arm, iedereen kende iedereen, de een kon niet onderdoen voor de andere – 't waren allemaal socialisten, er was kameraadschap. Dat komt nooit meer terug. Het waren simpele, eenvoudige, sociale mensen. Ze gingen proper gekleed door het leven. Chichi kenden ze niet. Ik heb mijn bomma maar tot mijn negen jaar gekend, maar haar beeld blijf ik koesteren. Hun liefde voor de kleinkinderen was enorm. Voor mij had ze een boontje. Ik luister graag naar verhalen uit de tijd van toen, uit interesse en sentiment. In feite ben ik een wreed sentimenteel dingsken. Dat is nu eenmaal zo."

Marie-Lou Biliet – een soske

SPEL VAN DE WAANZIN

Dames en een beer in het performanceatelier

Een vrouw koppelt het einde van een relatie aan de foute lingeriekeuze, sprekers worden eindeloos aangemaand om van stoel te veranderen, een voorzitter wordt belaagd door een spervuur van vragen en dan slaat de algemene vermoeidheid toe. In het performanceatelier loopt een conferentie over arbeid volledig uit de hand. "Zoals je in het dagelijkse leven ook altijd druk in de weer kan zijn, maar niet kan vermijden dat het fout loopt", vertelt Liliane. Allemaal dames en 'enen kloeken beer' gingen rond tafel zitten en bespraken hun ervaringen met en hun kijk op arbeid. Onder het goedkeurende oog van Ben Benaouisse, de regisseur van het performanceatelier.

"Bens werkwijze is aanstekelijk vrij", vertelt Marga. "Mensen gaan zichzelf te buiten. Hij laat ons volledig vrij om iets los te krijgen en heeft al de meest verrassende zaken uit ons getoerd." "Uit al het persoonlijk materiaal wordt een voorstelling gedestilleerd", weet Lies. "Het zal iets heel persoonlijks worden", verklapt Liah. "Een confrontatie met jezelf. Het stuk roept voortdurend vragen op en lokt emoties uit." "En er moet ook gelachen worden natuurlijk", vindt Steve. Wat het exact gaat worden, weet niemand. Ook Ben niet. "Ik hou de structuren express heel open omdat ik met dit atelier ook een soort van onderzoek wil doen. Hoe meer ik stuur, hoe meer er verloren gaat."

Tijdens de repetities neemt Ben nota van verrassende dingen die ontstaan uit improvisaties. "Slechts een paar dagen voor

een toonmoment geeft hij aan welke stukjes er gespeeld zullen worden. We oefenen dan enkel nog een paar overgangen en verder moet alles op het podium gebeuren. Best wel spannend. Het verrassingseffect is heel belangrijk. Iedereen moet op scherp staan en zo vermijden we dat we ‘toneeltjes’ gaan spelen”, vertelt Liah. “De liveperformance zal afgewisseld worden met stukken video, opnames van op straat”, voegt Marga toe. “Het gegeven van spontaniteit, echte verhalen van de participanten en het juiste ritme zijn cruciaal in onze conferentie. Tot nu toe hebben we de confrontatie opgezocht tussen tristesse en humor. Zinloze arbeid is één van de uitgangspunten, de verveling van de herhaling, doorspekt met de meest uiteenlopende vragen die in sneltempo achter elkaar worden afgevuurd. Op een gegeven moment zitten al de spelers met hun rug naar het publiek en stampen ze met hun voeten op de grond. Een heel krachtig beeld, waarmee we ook ons ongenoegen over de huidige gang van zaken willen overbrengen. Dan worden de sprekers gevraagd om van stoel te wisselen. Zonder enige reden. Zinloos. Tergend lang. Kan er iemand zes eitjes in een doosje steken?”

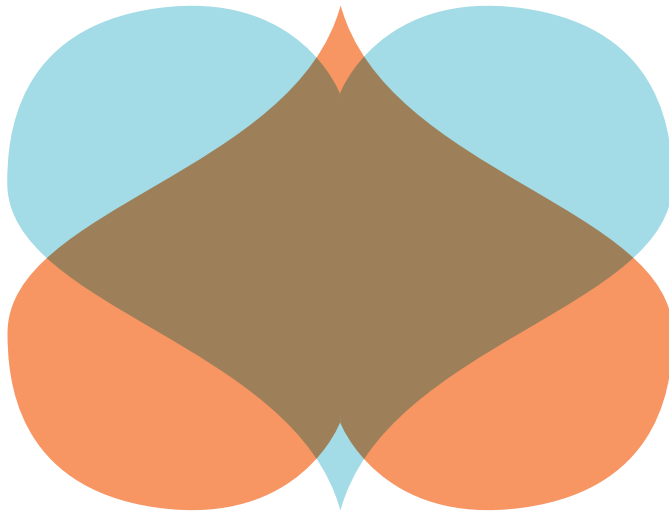

Victoria Deluxe speelt Zonder.

Victoria Deluxe speelt Zonder.

SERING SPEELT EERSTE LIEFDE

Zes senioren van Sering staan op de scène. Ze wachten op hun eerste liefde. De spanning hangt in de lucht en kruipt in hun kleren. Net als toen. En zij zijn niet de enigen met vlinders. Senioren uit Lima, de Bronx en Borgerhout, Shakespeare en zelfs de Bijbel klappen uit de biecht over de echte liefde en alles wat daarbij komt kijken. Zal het ditmaal iets worden?

"First Love is een multimediale voorstelling geworden met een schat aan verhalen. Uit alle getuigenissen blijkt welk een ongelofelijke revolutie er is voltrokken op minder dan vijftig jaar. Eigenlijk is dit een schat aan immaterieel erfgoed."

Lisette Mertens – regisseur Eerste Liefde / First Love-Primer Amor"

"First Love toont de onuitputtelijke mogelijkheden van onze Wereldwijde Virtuele Theater Carrousel. Verhalen van over de hele wereld beïnvloeden elkaar en worden gebruikt in verschillende voorstellingen."

Mia Grijp – artistiek leider Sering

WACHTEN EN SMACHTEN

De wereldwijde verhalenstroom aan 'eerste liefdes'

Jempie is een van de zes senioren die tijdens de voorstelling op zoek gaan naar de prille liefde. Een echte Antwerpse sin-joor is hij eigenlijk niet. "Ik ben geboren in Brussel en ik ben via bij' De Vieze Gasten bij Sering terechtgekomen. Eerst als muzikant, maar ditmaal ook op de planken. "Jempie is hoe dan ook een buitenbeentje. Hij is de enige acteur van het gezelschap die blind is. "Liefde op het eerste gezicht is er voor mij niet bij. Maar ik ben eigenlijk wel blij dat het uiterlijk niet mijn eerste oordeel bepaalt."

"Ik zie mezelf nog staan op de trappen van het stadhuis. Ik had afgesproken met de vlam van mijn leven en stond in een donker hoekje op haar te wachten. Hoewel ik er waarschijnlijk niet al te lang gestaan heb, hoorde ik de seconden letterlijk wegtikken. Die spanning van het wachten en het niet weten, van dat gegeven zijn we vertrokken in de voorstelling."

Revolutie

"We proberen die spanning op te roepen met zelfgeschreven liefdesbrieven, teksten van Shakespeare en het Hooglied uit de Bijbel. De persoonlijke anekdotes komen van virtuele getuigenissen uit Peru, de Bronx en Borgerhout. Lisette, de regisseur van First Love, en enkele collega's zijn in het meest nabijgelegen dienstencentrum tal van Borgerhoutse senioren gaan interviewen. Zij vertellen over hun herinneringen aan de liefde en hoe daarmee omgesprongen werd. Die verhalen zijn heel schoon en onthutsend tegelijkertijd. Als je ziet hoe hier

vijftig jaar geleden gedacht en gedaan werd rond liefde en seksualiteit, dan kan je eigenlijk niet van een evolutie, maar van een revolutie spreken. Ikzelf heb die omwenteling ook meegemaakt. Ik ben een echt internaatkindje en zeer streng Katholiek opgevoed. Daar moest je op een gegeven moment wel tegen beginnen rebelleren."

Verhalenstroom

"De getuigenissen uit de Bronx en Peru komen voort uit onze internationale samenwerking in de Wereldwijde Virtuele Theater Carrousel. Een paar jaar geleden heeft Mia die mee uit de grond gestampt om over de grenzen heen verhalen te kunnen uitwisselen. Voor ons was het wel spannend om te weten wat de respons zou zijn, want enkele dagen voor de première kregen we pas de beelden binnen. De getuigenissen van ginder zijn geweldig. Je ervaart de cultuurverschillen, maar ze werken ook heel relativerend op een heel fijne manier. Het is leuk om te weten dat onze voorstelling geen eindpunt is. Wij sturen op onze beurt onze beelden door naar Peru en de Bronx, zodat de mensen er ginder er ook mee aan de slag kunnen voor weer een nieuwe voorstelling. Eigenlijk brengen we met Sering op die manier een hele verhalenstroom op gang."

Spanningsboog

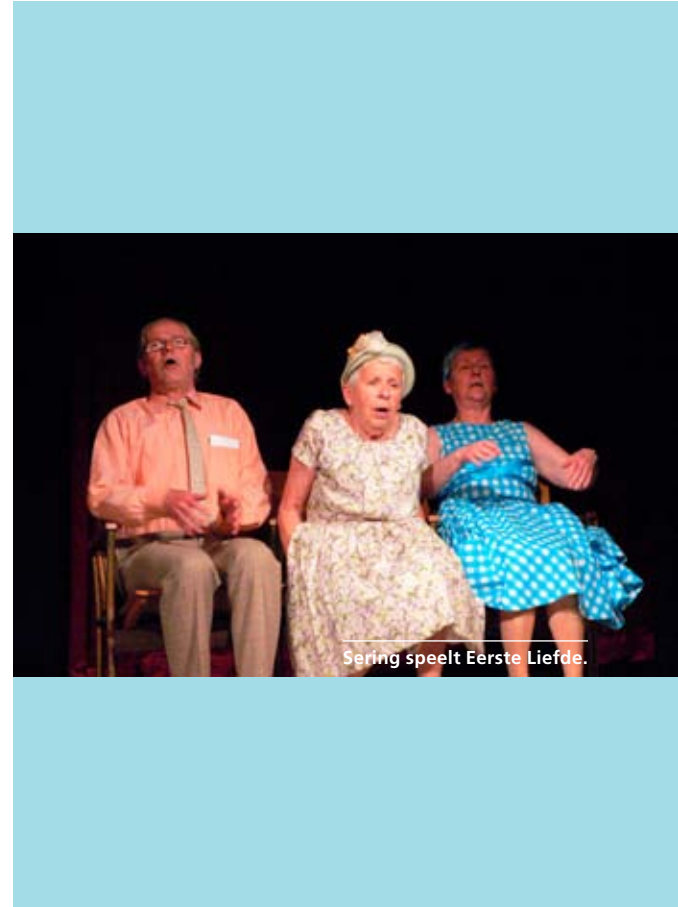
"Dat is eigenlijk ook de reden waarom ik zo verslaafd ben aan theater: de kick om de toeschouwer mee te nemen in een soort van verhalentrip. In deze voorstelling hebben we relatief

weinig tekst, en dus weinig om ons achter te verstoppen. We moeten vooral aanwezig zijn, zonder in een theatrale houding te vervallen. En wat we doen, proberen we heel klein te houden. Die combinatie maakt de voorstelling heel kwetsbaar, en het is ook niet makkelijk om altijd de juiste spanning op te roepen. Er is nog een groot verschil tussen improviseren en iets even krachtig reproduceren.”

Melodrama

“Voor mij waren de repetities ook niet altijd even gemakkelijk. Ik heb geen script waar ik even in kan bladeren. Bij mij staat alles op band, wat maakt dat ik moet verder- en terugspoelen als het over tekst gaat die ik nog niet van buiten heb geleerd. Ook de beelden zonder tekst moeten altijd even toegelicht worden. In het begin geeft dat wel wat spanningen, maar uiteindelijk past iedereen zich snel aan. Onze eerste repetities bestonden uit improvisatieoefeningen en interviews over ‘de eerste liefde’. In het begin was ik wel wat sceptisch wat het onderwerp betrof. Ik had een beetje schrik voor een melodrama. Maar dat is het gelukkig niet geworden. Pas op: ik vind ontroering de basis voor alle artistieke producties. Als ik naar theater ga, wil ik geraakt worden.”

Sering speelt *Eerste Liefde*.

DE FIGURANTEN SPELEN KARAMAZOV

De Figuranten nemen naar goede gewoonte een klassieker onder handen. Ditmaal een dik boek van Dostojevski: 'De Gebroeders Karamazov'. Daarin draait alles rond de vadsige vader Karamazov. Zijn huis is een zottekot. Zijn nieuwe vlam, zijn drie zonen en een verloofde, de knecht én de muis: iedereen vraagt zich af hoe te reageren op dit varken van een vader. Wie durft het tegen hem op te nemen?

"Vier maanden lang heb ik met acht fantastische spelers van De Figuranten gewerkt aan deze voorstelling. 'De gebroeders Karamazov' van de Russische schrijver Dostojevski was het uitgangspunt. Een boek waarin trots, hartstocht en boertigheid levendig aan bod komen. In het begin speelden we delen van het verhaal en verkenden we de belangrijkste personages. Eerst nog in de overtuiging om een groot deel van dit dikke boek te spelen, en dus een voorstelling van drie uur af te leveren met goede zetels waar de toeschouwers af en toe eens in konden liggen pitten. Maar al snel startten we met het adapteren van de negenhonderd bladzijden, om er een bijzondere bewerking van te maken. Improvisaties, interviews en teksten uit het boek vormden de basis. En na veel zweet, bloed en tranen waren de personages en de plot gereed."

Ivan Vrambout – regisseur KARAMAZOV

“Het klassieke repertoire staat altijd wel op de een of andere manier op ons programma. Wij zoeken eigenlijk altijd materiaal om rond te kunnen discussiëren. Zo wordt er bijvoorbeeld aan de hand van de tekst van Dostojevski met de deelnemers onderzocht wat dit of dat wil zeggen, welk personage ze zouden kunnen zijn, en dan wordt er een evenwicht gezocht tussen de leefwereld en eigenzinnigheid van de deelnemers en die van de regisseur. De achtergrond van de mensen vormt voor ons geen uitgangspunt om iets te creëren. Dat is misschien wel typisch voor De Figuranten: wij respecteren ieders achtergrond, maar wij gaan nooit kiezen om bijvoorbeeld expliciet rond armoede te werken. De mooiste ontmoeting in een theaterproject bij ons is die op de vloer.”

Hein Mortier – artistiek leider van De Figurante

ALLES IS GEOORLOOFD

De muis van achter de kast

Ann Cael zit tijdens KARAMAZOV lang achter de kast verstopt. Maar als de muis haar huis verlaat, schittert ze. “KARAMAZOV is het eerste stuk waar ik van bij het begin betrokken ben”, vertelt Ann. “Door vrijwilligerswerk te doen bij De Figuranten, ben ik stilletjes aangeïnfecteerd door de theatermicrobe. Beetje bij beetje.”

“Ik had vroeger altijd al graag dictie gevolgd, maar dat is er nooit van gekomen. Omdat mijn zoon meedeed met een theaterproductie van De Figuranten ben ik als vrijwilliger mee komen helpen in de foyer. Toen de regisseur voorstelde om in te vallen voor een

rolletje, had ik eerst schrik: ‘Nee, ik ga dat niet doen, dat durf ik niet.’ Maar ik heb het uiteindelijk dan toch gedaan. Dat was twee jaar geleden. Met KARAMAZOV sta ik voor het eerst samen met een groep spelers met een groter stuk op de planken. Vorig jaar ben ik ook al eens ingevallen bij de doorstromers, maar nu heb ik heel het proces van boek tot voorstelling mee beleefd.”

De muis

“Tot het laatste nippertje was het onzeker in wiens of welke huid ik zou kruipen. De andere spelers wisten al lang wie ze gingen vertolken, maar ik wist alleen dat ik een soort van verteller zou zijn die alles weet en het huis goed kent. Eerst dachten we aan een soort van dj, een beetje de zot van het spel, daarna aan een buurman, en dan is het idee geopperd om een kast of een stuk van het meubilair te laten spreken. Uiteindelijk is het een muis geworden die zich achter de kast verstopt. Een muis is klein en onopvallend. Ze maakt alles mee en heeft een eigen mening over wat er allemaal in de eetkamer gebeurt. Ook zij kan het gedrag van de vader en van de zonen niet langer aanzien en onderneemt actie.”

Improvisaties

“Het idee om mij de rol van een soort verteller te geven, is feitelijk ontstaan toen bij de improvisaties bleek dat ik nogal goed kan babbelen. We kregen een blaadje papier met een paar woorden op die ergens een verband hadden met het verhaal, en dan moesten we opstaan en iets vertellen. ‘Alles is geoorloofd’ was zo’n aanzet, of ‘je moet alles eens meegemaakt hebben’. Dat vond ik wel het leuke aan het hele repetitiepro-

ces, met heel de groep samen. Iedereen wordt gevraagd om mee te denken, te improviseren en te (her)schrijven. Elke speler vertelt zijn of haar tekst ook altijd in z'n eigen woorden – in het West-Vlaamse dialect – en iedereen zoekt naar een eigen manier van spelen. Theaterspelen betekent voor mij voortdurend grenzen verleggen. Nadenken over hoe je personage zich zou uiten en dat proberen te doen. Kijken naar je binnenkant. Eigenlijk je buitenkant proberen voor te doen als een andere binnenkant. Je mag ook jezelf niet zijn. Je moet durven je personage spelen, en soms ligt dat dicht tegen je eigen persoonlijkheid en soms staat dat er mijlenver vanaf.”

Leren kijken

“Het leuke aan De Figuranten is dat je veel meer bijleert dan alleen theater maken. We werken rond beeldende kunst, we hebben het fotoproject, de filmpjes, de theaterprojecten. Je kan zo van alles een keer proeven, en dat scherpt je creativiteit enorm aan. Ik denk dat er ook veel overlapping is tussen die dingen. Voor film heb je het acteren nodig, wat je ook bij het theater doet. Anderzijds is er bij film ook het aspect van het trukeren van beelden, dat je dan ook weer in de fotografie terugvindt. Het beeldend project heeft me, denk ik, het meeste geholpen bij het spelen van mijn rol in KARAMAZOV. De opdracht om het huis van de Karamazovs visueel voor te stellen en te vertellen wat ik zag, kon ik maar uitvoeren door de oefeningen van het beeldend project. Ik zag het perfect voor mij, en daarvoor kon ik het zo geloofwaardig vertellen. Het is vooral een leren kijken en zien of er gevoel in ligt, in oogbewegingen, in lichaamsbewegingen. Alles wat ik hier al gedaan heb, heeft wel een andere ik van mij gemaakt.”

Opbouwend

“De Figuranten is ook een soort van rustpunt en mijn sociaal contact. Ik zou onze groep omschrijven als een groep zotte vrienden die gedelegeerd wordt om ergens te komen. We maken ongelofelijk veel plezier en er wordt veel gelachen tijdens de repetities en daarbuiten, maar af en toe zit ook de vlam in de pan. Ieder heeft zijn temperament. Als ik dat zo hoor bij mijn dochter, werken ze bij het dorps theatergezelschap helemaal anders. Daar werken ze eerst een uur en gaan ze achteraf misschien iets drinken, terwijl het hier omgekeerd gaat.

Wij blazen eerst stoom af en dan beginnen we eraan. Daardoor is de energie ook anders: hier is de energie opbouwend, terwijl het anders van hoog naar laag gaat. Ik zou het moeilijk hebben moest er hier enkel gespeeld worden. Je kan dat niet loskoppelen. Je hoeft je problemen ook niet zomaar thuis te laten. Als al je sollicitaties negatief uitdraaien omdat je alleen op je ouderdom beoordeeld wordt of omdat je geen ervaring hebt – in mijn geval omdat ik altijd in de zaak van m'n ex gewerkt heb – of omdat je niet het juiste diploma hebt, dan sta je wel even stil. Dan besef je: ‘Ho, zit de maatschappij zó in elkaar?’ En dan ben ik blij dat ik hier een keer goed stoom kan aflaten voor we aan een repetitie beginnen. Ik denk dat dat voor iedereen hier belangrijk is. Het is ook niet zo dat iemand naar de bank verwezen wordt als het even wat minder gaat, terwijl ik denk dat je je in sommige andere gezelschappen heel hard moet bewijzen. Vorig jaar zijn er wel theatergezelschappen die aan mij gevraagd hebben om bij hen te komen spelen, maar ik dacht: ‘Nee, ik voel mij hier goed.’”

DE ROCSA ZANGERS ZINGEN HUN ZIEL BLOOT

De Indische klank 'sa' verenigt alle zangers. Van piepjong tot bejaard, zware basstem tot hoogste sopraan, blank en zwart, arm en rijk, gezond of ziek, gelovig of niet: allen vertrekken van dezelfde basistoon. Rik Debonne, zangcoach van de zanggroep uit de Rabotwijk in Gent legt uit: "Vanaf de eerste repetitie vraag ik om de Indische basistoon sa te vinden. Eerst zingen we die allemaal samen en daarna ieder apart. Op die manier leert iedereen te luisteren naar de vele verschillende stemkleuren. De ene zingt hees, de ander heeft een heel warme stem, sommige stemmen klinken als een dwarsfluit en nog andere eerder als een viool of een saxofoon. Die verscheidenheid vormt het uitgangspunt van ons repertoire."

De nummers die de rocsa zangers brengen, zijn even veelkleurig als de groep zelf. Het rocsa repertoire varieert van popnummers tot operettes, oude volksdeuntjes worden afgewisseld met Afrikaanse a-capellagezangen, bezwerende sjamaanliederen met Vlaamse schlagers. "Gustave, onze oudste zanger van 74, zingt met volle overtuiging zijn lijflied 'De fanfare van honger en dorst', terwijl Arianne met Italiaans temperament swingt en Jan met veel gevoel voor ritme een nummer van Johnny Cash brengt. Dat kan natuurlijk alleen als de dynamiek van een voorstelling goed zit. Alle nummers krijgen een bepaalde plaats, zodat er een goed evenwicht is tussen vrolijke en triestige nummers, trage en snelle ritmes, solo's en samenzang. Ik blijf ook altijd zoeken naar een groepsklank. Twee stemmen samenvoegen kan soms al voor pure magie zorgen. Niemand van de zangers krijgt versterking met een

micro, dus is het stemgeluid dat je hoort in de zaal heel puur en authentiek. Wij zijn dat niet meer gewoon, dat mensen op een paar meter afstand voor je staan te zingen zonder enige toevoeging of versterking. De kracht die daarvan uitgaat, dat is puur kippenvel.

Het voordeel van de Indische methode waarmee we werken, is de openheid naar alle niveaus. Omdat je altijd vanuit één grondtoon vertrekt, krijg je 'gelijkgestemde' zielen. Iedereen, of je nu ervaring hebt met zingen of niet, of je nu noten kan lezen of niet, zit van bij het begin op dezelfde golfengte. Het enige wat je moet hebben als je bij de groep aanklopt, is ongelofelijk veel goesting om te zingen. De warmte die van de groep uitgaat, zorgt voor het vertrouwen, en de rest volgt vanzelf." Voor ENTER brengen de rocsa zangers een groot deel van hun repertoire. De setting is vertrouwd. Op het podium heerst een losse kroegsfeer, tafeltjes en stoelen staan verspreid in de ruimte. Onder de vleugelpiano ligt een oude hond te slapen en de zangers slaan gemoedelijk een praatje met elkaar. "Met die setting kunnen we de verscheidenheid van de groep optimaal uitspelen", voegt Evelyne Deceur, coördinator van rocsa, toe. "Die verscheidenheid vormt de kracht én de eigenheid van onze voorstellingen. Plus de manier waarop de zangers door de jaren heen naar elkaar toe zijn gegroeid, persoonlijk én al zingend. Dat straalt je uit naar het publiek. Dat zorgt voor een brok energie die blijft ontroeren. Het feit dat wij zo'n diverse groep aanspreken en op een podium zetten, betekent voor ons veel meer dan dat we met spandoeken voor meer diversiteit op straat zouden gaan staan."

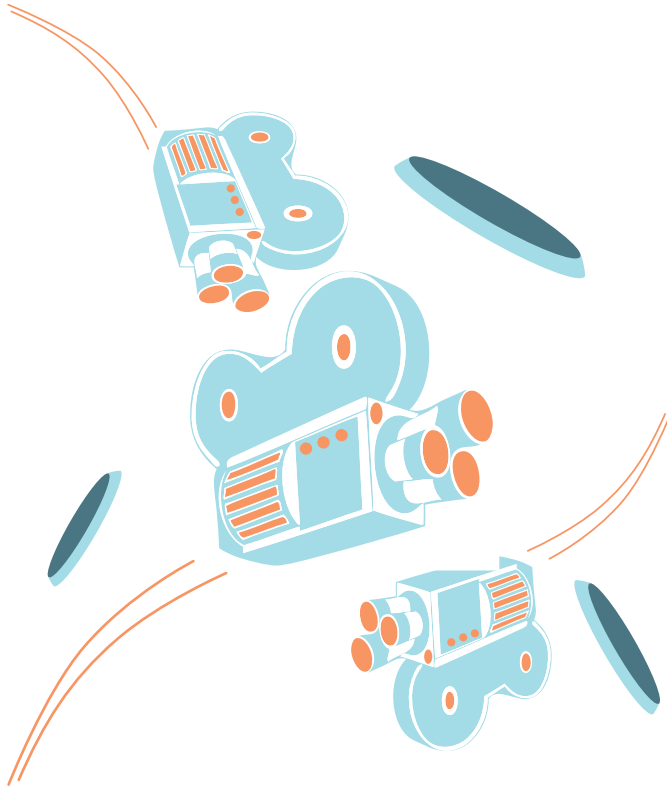
"Bij het zien van het optreden in de Rode Pomp kwamen de tranen me in de ogen. Stuk voor stuk anonieme Gentse burgers, laag op de sociale ladder, die boven zichzelf uitgroeiden. De puurheid van rocsa is een waardevolle bouwsteen voor een verdraagzame, sociale maatschappij waarin iedereen zijn plaats kan vinden."

Manuel Mùgica-Gonzalez - Commissaris van Politie, Dienstchef Preventiecel, Lokale Politiezone Gent

"Na het plotse overlijden van mijn man kwamen de kinderen en ik in een zwart gat terecht. Rocsa hielp ons om terug te ademen, te lachen en te zingen. Zingen vanuit je buik, vanuit je hart, met je eigen kleur en emotie. Zingen zoals je nog nooit eerder hebt gedaan. Geen angst, geen drempelvrees, want rocsa komt zelf naar je toe, uitnodigend, vriendelijk en warm. Mensen van verschillende achtergronden, leeftijden en culturen vinden elkaar in een lied, zo schoon..."

Lia De Cuyper en kinderen - rocsa

PLATFORM K DANST BEWOGEN

'Bewogen' vormt het thema voor een onstuimige cross-over tussen dans en beeld. Een heftige stroomversnelling met camera's die zullen meedansen. Met foto's en beelden als stuwende kracht. Fysiek werk versus beeldend werk en dan weer samen... Beweging op alle fronten! Het project startte onder impuls van choreografe Eva De Waele en beeldend kunstenaar Marianne Turck, die in hun werk beiden doordrongen zijn van beweging. Eva vertelt haar verhaal via het bewegende lichaam. Marianne zoekt in haar beeldend werk de meest intensieve manieren voor het vastleggen ervan.

In Bewogen gaan ze samen met Platform K op onderzoek. Acht dansers ontrafelen hun beweging. Rusteloos. Op eigen risico...

"Zowel Marianne als ik hadden geen enkele ervaring binnen het sociaal-artistieke gebeuren. Heel het project was dus niet alleen voor de deelnemers, maar ook voor ons een zoektocht. [...] We hebben afstand moeten nemen van bepaalde patronen, omdat we rekening moesten houden met de noden van de deelnemers en met hun beperkingen. Hierdoor ontstond er spontaan een interactie tussen ons en de dansers. Zij brachten nieuwe elementen aan, we bespraken wat hen bezielde, we leerden inzicht te krijgen in hun denken, we kregen bewondering voor hun wilskracht. Binnen een aantal vaste structuren hebben we dan ook steeds meer de persoonlijke inbreng van alle dansers gestimuleerd."

Eva Dewaele – eerste soliste van het Ballet van Vlaanderen en

Marianne Turck – beeldend kunstenaar

ONTWRICHTING EN ERKENNING

Op zoek naar de grenzen van een lichaam

Ogen op projectie. Een blik. Helblauwe ogen kijken je aan. Knippen. Pupillen groeien. Focus verschuift. Straatgeluiden vullen de ruimte. Langzaam komen de dansers in beweging. Ze wandelen horizontaal over de scène. Hun schaduwen dansen op de muur en verdwijnen weer. Dansers ontmoeten elkaar, tasten elkaar af. Anderen voelen hun eigen lichaam of een levenloos kippengaas. Een maagdelijke stem zingt een jongen in beweging. Hij strekt zich uit op de tippen van zijn tenen en draait pirouettes. Zijn beweging brengt heel de groep bijeen. Plotse regendruppels bederven het spontane geluk. Iedereen stormt weg en dan is het stil. Lies staat op. Haar lichaam buigt voorover en rolt zich in het ritme van Bach's aria. "Als ik dans, ga ik helemaal op in de muziek. Ik vergeet mijn alledaagse beslommeringen en trek op ontdekking naar de grenzen van mijn lichaam."

"Ik ben absoluut geen klassieke madam, maar Bachs aria vind ik ontzettend mooi." Lies Vanpeperstraete vertelt vol vuur over Bewogen, een nieuwe voorstelling van Platform K, waarin zij zelf meedanst. "Dansen betekent voor mij zowel inspanning als ontspanning. Een soort ontwrichting van mijn rolstoel, maar ook een erkenning van mijn beperkingen."

"De straat en alles wat daar kan gebeuren vormen het uitgangspunt van de voorstelling. We onderzoeken de verschillende manieren van 'zijn' op straat en de emoties die je er kan voelen. De mogelijkheid om elkaar te ontmoeten of net niet.

Een van de improvisatieopdrachten was een zoektocht naar de verschillende manieren om jezelf voort te bewegen op straat. Soms is dat vooruit, soms achteruit. Gehaast of net heel langzaam. Blij of verdrietig, met de neus in de lucht of met het hoofd gebogen.

Na enkele improvisatieopdrachten zijn we vrij snel begonnen met het aanleren van choreografieën. Eva De Waele, onze choreografe, bereidt die choreografieën voor, en tijdens de repetities passen we ze aan het niveau van de groep aan. Iedereen danst naar zijn of haar vermogen. Eerst waren de repetities net iets te hoog gegrepen voor mij. Ik heb er dan ook even aan gedacht om te stoppen. Maar na een paar weken zoeken is er een goed evenwicht ontstaan tussen 'beperking' en 'grenzen verleggen', zodanig dat iedereen er zich goed bij voelt.

Die openheid voor ieders beperking is de basis van waaruit we vertrekken. Ze vormt ook de rijkdom van onze beeldtaal. Er danst een meisje mee dat autisme heeft, een jongen met het syndroom van Down, een vrouw die blind is, en ikzelf zit in een rolstoel. Wij worden allemaal op een andere manier geconfronteerd met onze beperking, en worden allemaal verplicht om op een creatieve manier naar oplossingen te zoeken. Dat beïnvloedt je bewegingen enorm, wat maakt dat we ook allemaal een soort van eigen bewegingstaal creëren. Daarnaast zijn er ook vier dansers zonder beperking. Die combinatie van mensen met en mensen zonder beperking maakt

de groepsdynamiek enorm rijk. Dans wordt in de ruimste zin van het woord opgevat. Het is ontzettend mooi om iedereen samen te zien dansen én samen te zien groeien.

De cocktail van experiment en inclusie maakt Platform K een heel boeiende werkplaats. Inclusie is voor mij heel belangrijk, omdat ik vind dat de maatschappij en bijgevolg ook de cultuurbeleving er voor iedereen is. Ik wil de kans krijgen om ook mensen zonder beperking te ontmoeten, want als je alleen omgaat met mensen met een beperking blijf je al snel in je geïsoleerde hokje zitten. Mijn huidig werk op de Artevelde-Hogeschool staat ook volledig in het teken van inclusie. Ik doe onderzoek naar de mate waarin zorgscholen inclusief zijn, en daarnaast heb ik zelf ook de vzw Inclusie Vandaag opgericht, waar mensen met een beperking terecht kunnen met vragen over de besteding van het persoonlijk assistentiebudget.

Omdat ik van bijzonder onderwijs overgeschakeld ben naar normaal onderwijs en later ook gewoon universitaire studies gedaan heb, ben ik gewend om heel hard te werken. Ik heb nooit geleerd om vrije tijd in te plannen. Met een project als Bewogen heb ik voor de eerste keer in mijn leven iets gevonden waarmee ik op regelmatige basis mijn vrije tijd kan invullen, en waarmee ik mezelf ook verplicht om te stoppen met werken. Iedere dinsdag drie uur intensief dansen geeft mij de energie om er een hele week tegenaan te gaan. En ook het warme applaus na een toonmoment geeft ongelooflijk veel voldoening. Plus al die kleine overwinningen, als ik weer een bepaalde beweging bijgeleerd heb waarvan ik dacht dat ik ze nooit onder de knie zou krijgen. Ik denk dat dat ook de kracht

van de voorstelling wordt, het gevoel dat we met z'n allen boven onszelf zullen uitstijgen.”

*“dansen
in een golvende beweging
je diepste gevoelens beleven
zonder woorden
alleen,
maar toch ook samen
Ik wil altijd blijven dansen,
dansen zolang ik leef”*

Sofie De Smedt - danseres Platform K

Victoria Deluxe speelt Zonden.

rocsa zangers zingen hun ziel bloot.

Platform K danst Bewogen.

Kopspeel speelt Macbeth.

De Figuranten spelen Karamazov.

Sering speelt Eerste liefde.

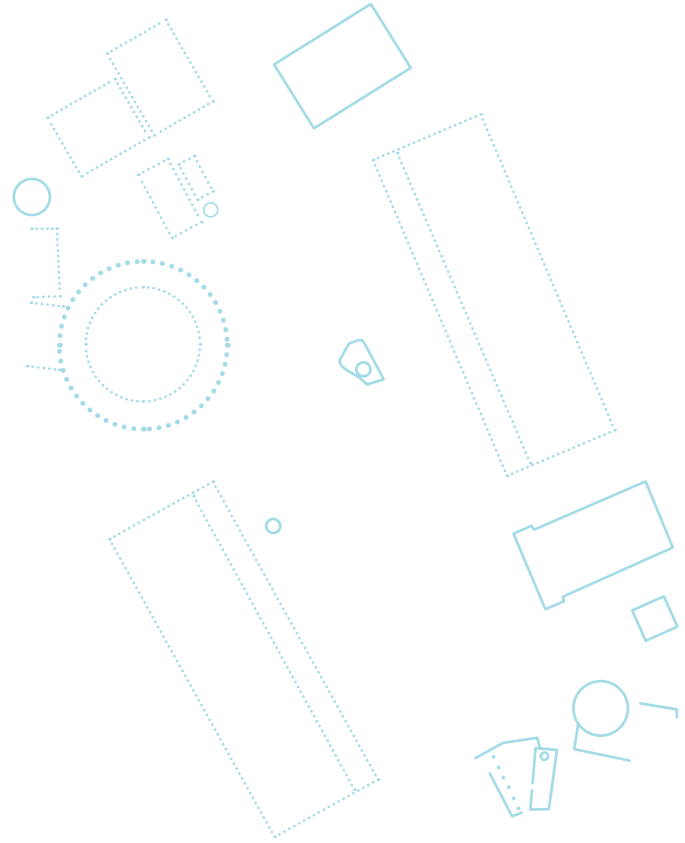
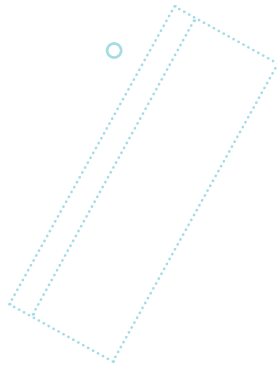
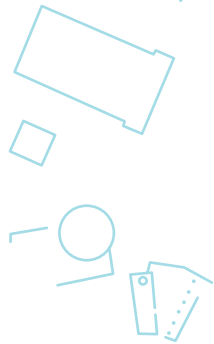
FORUM

In den beginne

Wat is vandaag sociaal-artistiek werk?

En verder? Enter!

IN DEN BEGINNE

Duik in de geschiedenis van het sociaal-artistiek werk in Vlaanderen

De sociaal-artistieke praktijk werd in 2000 boven de doopvont gehouden. Onder het motto dat cultuur geen luxe is maar een recht voor iedereen, tekent Bert Anciaux een experimenteel reglement uit waarin hij een budget vrijmaakt om sociaal-artistieke projecten te ondersteunen. Zes jaar later zou de sociaal-artistieke praktijk een vaste plaats opeisen in het Kunstendecreet.

Aan deze officiële erkenning van de sociaal-artistieke praktijk gingen natuurlijk tal van initiatieven vooraf. In het Algemeen Verslag over de Armoede van 1994 gaven armen over heel België te kennen dat culturele armoede wellicht de zwaarste vorm van uitsluiting is. De Koning Boudewijnstichting en Kunst en Democratie (nu Dēmos) ondersteunden datzelfde jaar tal van projecten die een artistieke dimensie koppelden aan een proces van sociale integratie.

Aanleiding voor deze initiatieven was het woelige en onbehaaglijke klimaat dat zich in die tijd in de grootsteden voor het eerst heel voelbaar en in politieke cijfers manifesteerde. Niet alleen de sociale sector reageerde hierop, ook voor culturele organisaties vormde het maatschappelijke onbehagen de broeierige voedingsbodem voor embryonale sociaal-artistieke projecten. "Het was Zwarte Zondag, de verkiezingen van '91, de grote politieke opgang van uiterst rechts in Vlaanderen, die ons, kleine toneelkun-

stenaars, uit onze sokken blies en voor het blok plaatste. Wij, toneelmakers van Dito'Dito, die altijd beweerd hadden een diepgeworteld Brussels gezelschap te zijn, beseften toen meer dan ooit dat we dat verre van waren. We speelden onze voorstellingen steevast in het Nederlands in steevast hetzelfde Vlaamse theater met zijn bijhorende vaste kunstminnend publiek. Waar ik trouwens niets op tegen heb. Alleen waren we niet wat we beweerden te zijn. We werkten voor een Brussel dat allang niet meer de stad was van weleer. We leefden met andere woorden in een soort van verleden, iets waar de politiek trouwens nog altijd aan lijdt. Als we voor de stad en zijn bevolking wilden spelen, moesten we op een totaal andere manier gaan functioneren. En zo begonnen we eraan, een beetje halsoverkop, met veel goeie wil en zonder expertise. Het doel was duidelijk: de noodzaak om meer dan één gemeenschap te bereiken, zoals we tot dan toe hadden gedaan. Uit onze Vlaamse cocon breken, de wijde wereld in, ze lag aan onze voeten. 'Als jullie niet naar ons komen, dan komen wij naar jullie.' En zo geschiedde. We gingen onze voorstellingen ook in het Frans spelen, zochten toenadering tot Franstalige partners en gingen in samenwerking met wijkhuizen in de mindere fraaie wijken van de stad toneelworkshops geven of producties maken."
Guy Dermul – KVS

De kloof tussen de (traditionele) maatschappelijke instellingen van de blanke gegoede middenklasse en de huidige multiculturele samenleving werd zo groot dat kunstenaars vanuit een maatschappelijke betrokkenheid toenadering zochten tot die gemeenschappen die door de mazen van het verouderde sociale netwerk glipten. Maar het werkveld van de sociaal-artistieke praktijk beperkte zich niet enkel tot nieuwe gemeenschappen: ook mensen uit een autochtoon kansarm milieu, mensen met een beperking, met een psychiatrische achtergrond of achtergestelde buurten in het algemeen werd de voedingsbodem voor tal van bruisende sociaal-artistieke projecten.

WAT IS VANDAAG SOCIAAL-ARTISTIEK WERK?

COMMON GROUND

De praktijk in een gedeeld verhaal

Ondertussen telt de sociaal-artistieke sector twaalf structureel gesubsidieerde organisaties en worden jaarlijks een tiental projecten tijdelijk gesubsidieerd. Het veld is intussen zo divers geworden dat er geen eenduidige omschrijving meer van kan worden gegeven. Maar in al die verscheidenheid is er steeds een 'common ground', die sociaal-artistieke initiatieven verbindt. Welke gemeenschappelijke kenmerken maken dat we kunnen spreken van een sociaal-artistieke praktijk? We zetten enkele krachtlijnen op een rijtje.

Sociaal-artistieke projecten willen de meest kwetsbare mensen **een stem** geven en uit hun sociaal isolement halen. Dit kan door individuele ontplooiing alsook – of in combinatie met – het verbeteren van het sociale weefsel van een buurt.

“Met onze sociaal-artistieke praktijk willen we vergeten en genegeerde groepen uit de samenleving een stem geven en tot verhaal laten komen.”

Dominique Willaert – Victoria Deluxe

“Onze Irakese speler vindt wel zijn weg omdat er nog meer van zijn land zijn en die hebben nu een eigen stek gevonden binnen

de Monty. Voor onze speler van Georgië, die heel alleen staat, is het heel moeilijk om de weg te vinden hier. Dat is toch wel een netwerk dat begeleid moet worden, ook door ons: wat is er allemaal, waar kan ik allemaal naartoe, wat verwacht men van ons?"
Greet Vissers – Kopspeel

Bij een sociaal-artistiek project wordt er stevast ingezet op de **kracht** en de goesting van mensen om iets te creëren. Door een professionele omkadering wil men de kiemen van creativiteit doen bloeien en tot een volwaardige artistieke creatie komen.

"Met rocsa wilde ik terug naar het buikgevoel, naar de goesting. Wij brengen mensen bijeen die zin hebben om te zingen. Ze moeten daarvoor niet kunnen zingen, ze moeten vooral goesting hebben om te kunnen zingen en ze moeten geëngageerd zijn om iedere week te komen repeteren samen met Rik, onze zangcoach. [...] En als we dan voorstellen om naar een voorstelling toe te werken, wordt dat altijd zeer blij onthaald."
Evelyn Deceur – rocsa

Een sociaal-artistiek project kost tijd. Pas na een **intensief creatieproces** kan er naar een resultaat toegewerkt worden.

"Het eerste dat ik wilde met de zangers van rocsa, was een jaar werken zonder naar buiten te komen. Op die manier konden we een basis leggen voor alle zangers."
Rik Bonheur – rocsa

Een sociaal-artistieke organisatie wil zo bereikbaar mogelijk zijn voor hun deelnemers. Meestal is er een nauwe samenwerking met zorginstellingen en lokale netwerken.

"Wij hebben onze infrastructuur uitgewerkt om een zeer diverse groep van mensen te bereiken. Met vele verschillende projecten willen we dynamiek in de wijk brengen. Wij werken nauw samen met de welzijnssector, met scholen en de tewerkstellingscel van de Brugse Poort. Met onze werking willen we bijdragen aan het sociaal weefsel van de Brugse Poort."

Mark Jeanty – bij' De Vieze Gasten

Ook de **diversiteit aan artistieke disciplines** vergroot de mogelijkheid dat kwetsbare gemeenschappen en individuen aansluiting vinden bij een sociaal-artistieke organisatie. Herkenbaarheid van de artistieke taal is een belangrijke factor.

"Met kleinVerhaal zetten we heel erg in op wijkwerking, en daarbij gaan we ook altijd op zoek naar nieuwe artistieke vormen. De artistieke verhalen waarmee we een wijk of buurt bestoken moeten uitdagen, nieuwsgierig maken, verwonderen, herkenning en/of erkenning oproepen, kortom... moeten mensen bougeren".
Hans Dewitte – kleinVerhaal

De **ontmoeting** tussen de deelnemers en het sociale contact met het publiek, de organisatie en de buurt is even belangrijk als het artistieke proces. Naast het creatieve gebeuren wordt er ook veel geïnvesteerd in een uitgebouwde sociale omkadering.

"Eenzijds is het artistieke luik voor ons heel erg belangrijk: wij hebben altijd de ambitie om stukken te maken die kwalitatief ook in het reguliere circuit kunnen meedraaien. [...] Anderzijds moeten we ook een echte vertrouwensrelatie met de participanten opbouwen, anders kunnen ze niet functioneren. De facto werken

wij met mensen die op en neer gaan en die ondersteuning nodig hebben. Het proces dat de mensen meemaken is heel belangrijk voor ons."

Veerle De Schrijver – Platform K

"We repeteren niet alleen met elkaar, we helpen ook verhuizen, we eten samen, we gaan een week samen naar de Ardennen. Wij proberen nabij te zijn, de mensen uit hun isolement te halen. De Fransen hebben daar een mooi woord voor: 'la proximité'."

Dominique Willaert – Victoria Deluxe

"Het heel joviaal omgaan met de mensen is dan weer iets waarin we totaal niet van elkaar verschillen. Er wordt voldoende tijd genomen om een kop koffie te drinken en te praten met de mensen. Het belang van maaltijden en het op een respectvolle manier omgaan met elkaar is iets wat in heel de sociaal-artistieke praktijk enorm belangrijk wordt gevonden, veel meer dan in de reguliere kunsten."

Luc Vandierendonck – Wit.h

Deelnemers krijgen de kans om ook na afloop van een project **blijvend deel uit te maken van de organisatie**. Om de periode tussen projecten te overbruggen, worden dikwijls alternatieve activiteiten uit de grond gestampt.

"Toen de eerste projecten afgelopen waren, vielen veel deelnemers in een zwart gat. De vraag drong zich dan ook op hoe we elkaar konden blijven zien. We wilden de mensen die zich hier hadden geëngageerd ook na een project nog iets cultureels aanbieden, en hen de kans bieden mekaar te blijven ontmoeten. Niet iedereen blijft natuurlijk hangen. Veel mensen zijn en cours

de route maatschappelijk sterker geworden, zijn geregulariseerd of een opleiding begonnen, en komen daardoor minder frequent. Met enkelen hebben we toen de Soirée Deluxe opgericht, een gezellige avond met een cultureel aanbod."

Ewoud Dutellie – Victoria Deluxe

Hoewel er artistieke sturing nodig is om tot een hoogstaand artistiek resultaat te komen, streeft iedere organisatie naar **zo veel mogelijk creatieve inbreng van de deelnemers tijdens het proces**. Een goed evenwicht hierin vinden is niet altijd even gemakkelijk. Alternatieve werkvormen scheppen dikwijls nieuwe mogelijkheden.

"Eigenlijk nemen we best wel veel risico's door iedereen z'n ding te laten doen en iedereen die dat wil solo te laten zingen, maar zo is het veel uitdagender en risicovoller dan dat je alles regisseert en zegt: "Jij en jij, jullie staan daar en zingen dat, en jij kan niet goed zingen dus jij zingt wat stiller." Dat is wel wat in heel veel scholen gebeurt. Wij gaan ervan uit dat ieder individu hier moet kunnen stralen en de kans moet krijgen om z'n sterke punt te vinden."

Rik Bonheur – rocsa

GELIJK MAAR ANDERS***Spanningsvelden in een jong werkveld***

Sinds de erkenning van de sociaal-artistieke praktijk is er een kluwen van werkvormen ontstaan dat blijvend evolueert door een steeds verschuivende maatschappelijke context én door inspirerende ontmoetingen binnen het werkveld zelf. Maar welke spanningen maken dat werkveld nu zo divers?

Doelgroepgericht werken, maar ook buurtgericht werken.

Sommige sociaal-artistieke organisaties spitsen zich in hun werking toe op één welbepaalde doelgroep of op een mix van doelgroepen.

“Wit.h is een artistieke werkplaats die zich toespitst op mensen met een verstandelijke handicap. Werken met mensen met een mentale handicap vereist een specifieke methodiek die je maar met de jaren opbouwt.”

Luc Vandierendonck – Wit.h

“Als we een project op poten zetten waar verschillende doelgroepen bij betrokken zijn, is het opmerkelijk om te zien hoe al die doelgroepen van nut zijn voor elkaar. Wanneer je doelgroepen samen zet, heffen ze elkaar op. Iedereen is op een bepaalde manier van nut voor de ander, en dat werkt enorm emanciperend.”

Mia Grijp – Sering

Andere organisaties trekken actief een buurt in om met een sociaal-artistiek project een frisse wind te doen waaien. Een sociale mix en het mobiliseren van de buurt staat hier centraal.

“Met ons project Mobiel XL vallen we een achtergestelde wijk binnen met ons mobiel atelier, een hoogst opvallende koffer van 4 op 5 meter. Mensen komen kletsen, vragen stellen, hun verhaal vertellen, een handje toesteken. Op die manier betrekken we vanaf dag één de omwonenden bij ons project.”

Hans Dewitte – kleinVerhaal

Focus op de allerzwaksten, maar ook ontwikkeling van latent talent.

Sociale inclusie is een doelstelling van iedere sociaal-artistieke organisatie. Door kwetsbare groepen te betrekken bij culturele projecten kunnen mensen terug aansluiting vinden bij de maatschappij. Toch is er een groot verschil in de opvatting van sociale inclusie. Sommige organisaties gaan doelbewust op zoek naar de allerzwaksten. Om deze mensen bij een creatieproces te betrekken, gaan ze op zoek naar alternatieve werkvormen waar iedereen aansluiting bij kan vinden.

“Wij weigeren het selectiemechanisme toe te passen. Voor ons is creativiteit zoeken op welke manieren je met elkaar in dialoog kan treden. Daarvoor moet je soms heel je horizon durven verruimen. Een dialoog ontstaat niet alleen met een theatertekst op de scène, maar kan ook ontstaan door te beginnen koken en al kokend aan de praat geraken met elkaar. Een Boontje lezen en iets in gang zetten. [...] Wij investeren met Victoria Deluxe ook enorm in uitstapen, ontspannende dingen doen. Die week dat we samen naar de Ardennen gaan, is zeer belangrijk. Dan komen er wel andere aspecten naar boven dan enkel het creatieve, dat creëert een band.”

Dominique Willaert – Victoria Deluxe

Andere organisaties kiezen ervoor om enkel grote producties op te zetten met mensen die al meerdere jaren ervaring opdeden in hun organisatie of die slaagden voor een selectieproef. Zij zetten meer in op het onontgonnen talent van mensen, dat door hun specifieke situatie nog niet kon worden ontplooid. Latent talent of creativiteit is hier een voorwaarde. In de werking en met de voorstellingen wordt er zo veel mogelijk aansluiting gezocht met het reguliere circuit.

“Iedereen mag bij ons auditie komen doen, maar we selecteren wel mensen. Enerzijds worden mensen op hun artistieke kwaliteiten beoordeeld, anderzijds op hun engagement en concentratievermogen. Wij zien onze projecten ook als een mogelijke opstap voor de deelnemers naar het reguliere circuit, al blijkt dat niet zo vanzelfsprekend te zijn. [...] Door mensen met een fysieke of een mentale beperking samen te laten dansen met mensen zonder beperking, halen we mensen uit hun isolement, en op die manier streven we sociale inclusie na.”

Veerle De Schrijver – Platform K

Spanningsveld tussen uiteenlopende artistieke methodieken en invalshoeken. Naast de twee vorige spanningsvelden wordt de sociaal-artistieke praktijk ook gekenmerkt door uiteenlopende artistieke methodieken. Het zou ons te ver leiden om iedere methodiek te bespreken, maar ook hier vallen twee grote spanningsvelden op. Een eerste artistieke spanningsveld is er één in de keuze van het materiaal waarmee aan de slag wordt gegaan. Waar sommige organisaties inspiratie en artistieke kracht putten uit de persoonlijke verhalen van deelnemers, proberen andere gezelschappen zo veel mogelijk los te

komen van de – dikwijls problematische – achtergrond van de deelnemers in hun artistieke proces.

“Bij De Figuranten gaan we niet in op de achtergrond van de mensen. Wij respecteren de achtergrond, maar wij gaan die nooit thematiseren. We zullen er dus ook nooit voor kiezen om bijvoorbeeld iets rond armoede te doen. [...] Wij zoeken eigenlijk altijd materiaal om mee te kunnen discussiëren. Bijvoorbeeld met de tekst van Dostojevski. Er wordt met de deelnemers onderzocht wat dit of dat wil zeggen, welk personage ze zouden kunnen zijn, en dan wordt er een evenwicht gezocht tussen de leefwereld en eigenzinnigheid van de deelnemers en die van de regisseur. [...] Het klassieke repertoire staat altijd wel op de een of andere manier op ons programma.”

Hein Mortier – De Figuranten

“Het project arbeid ontstond uit de verhalen die we bij Victoria Deluxe te horen kregen. [...] Bij Victoria Deluxe willen we het hebben over de bestaansvoorwaarden van mensen. Als Dave en Danny maar twintig euro leefgeld hebben per week, [...] dan wil ik het ook hebben over twintig euro leefgeld.”

Dominique Willaert – Victoria Deluxe

Een ander artistiek spanningsveld is er één in de benadering van de groep. Waar sommige organisaties vooral een gemeenschappelijk verhaal willen aanboren, zetten andere organisaties veeleer in op het individuele parcours van deelnemers.

“kleinVerhaal start vanuit het individuele, om via een artistiek parcours tot een collectief gedragen werk te komen. Het is kwestie van balanceren tussen individuele en collectieve verhalen. Bij één

van onze projecten delen we bijvoorbeeld koffers uit aan de buurtbewoners, met de vraag om er iets in te steken. Aan de hand van wat bepaalde mensen in de koffer stoppen, zoeken we een aanknopingspunt met andere mensen. Van daaruit schuiven we langzaam richting universeler werk door samen onder te duiken in een medium of discipline en te streven naar gemeenschappelijkheid en gelaagdheid. Op die manier willen we mensen samenbrengen en mensen samen een traject laten afleggen.”

Hans Dewitte – kleinVerhaal

“De FactorY vertrekt vooral vanuit het individuele. Als we naar een beeldende tentoonstelling toewerken, tekenen we voor iedere deelnemer een individueel parcours uit. Op die manier kan iedereen zich maximaal ontplooiën. Voor de expo Com-Passie, bijvoorbeeld, gaven deelnemers hun interpretatie van hemel en hel. Dat leverde zeer uiteenlopende creaties op, van schilderwerken over installaties tot animatiefilms.”

Theo De Roey – FactorY/KNEPH

EN VERDER? ENTER!

EN VERDER? ENTER!

In het jaar 2000 keurde toenmalig minister voor cultuur Bert Anciaux het experimentele reglement voor de sociaal-artistieke praktijk goed. De bedoeling was om vooral sociaal kansarme groepen in de steden de kans te geven om actief aan kunstproductie en -beleving deel te nemen. Ondertussen zijn we tien jaar verder. Het sociaal-artistieke werkveld is uitgegroeid tot een zeer veelzijdige en boeiende kunstpraktijk. De verscheidenheid aan onderwerpen, werkwijzen doelgroepen en artistieke expressievormen maakt het vandaag één van de meest vitale componenten van het Vlaamse Kunstendecreet. Een sociaal-artistiek festival was meer dan ooit aan de orde. Het idee daarvoor ontstond nagenoeg simultaan bij zowel kleinVerhaal als Dēmos. Consequent met het sociaal-artistieke credo wilden we een festival organiseren voor en door deelnemers en artiesten. We spraken over een ‘ontmoetings- en creatiefestival’ waar meer zou gebeuren dan enkel afgewerkte voorstellingen presenteren aan een groot publiek. Onder impuls van een artistieke stuurgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van Wit.h, De Figuranten, bij De Vieze Gasten, Antigone en Brugge Plus, kwamen vijftien sociaal-artistieke organisaties samen om ter plekke nieuw werk te creëren, voorstellingen te tonen en van gedachten te wisselen. Ze brachten ook een grote groep vrijwilligers op de been die het festival een warm hart gaven.

ENTER werd een creatief laboratorium waar tijd en ruimte werd gemaakt voor artistieke kruisbestuivingen en inspirerende ontmoetingen. Het werkveld creëert met ENTER als het ware de voedingsbodem voor een nog diversere kunstpraktijk. Nieuwe werkvormen worden aangeboord, visies uitgewisseld en toekomstige allianties groeien. Op die manier wordt de sociaal-artistieke praktijk nog meer dan wat ze nu al is: veelkleurig, inspirerend en warm.

Exact tien jaar na het experimentele reglement is het eerste sociaal-artistieke festival in Vlaanderen dus een feit. Dat is een feest, maar tegelijk een statement. ENTER is een wake-up-call naar het reguliere kunstencircuit én een pleidooi voor meer inclusie en diversiteit in al onze maatschappelijke structuren. Sociaal-artistieke organisaties zien het als hun verantwoordelijkheid om telkens weer een vergeten deel van de stad in te trekken om er, samen met de meest kwetsbaren in onze samenleving, een artistiek en sociaal emanciperend verhaal te ontplooiën. Daarom bepleiten ze een stevigere lokale inbedding en meer kansen om nieuwe partnerschappen op te zetten, zowel binnen als buiten de kunstensector.

Dit vraagt om een krachtige ondersteuning, zowel vanuit verschillende overheden als vanuit verschillende sectoren. Maar ook om meer erkenning, nieuwsgierigheid en ontmoeting. Om dit statement duidelijk te maken, zullen we – ook in de toekomst – bij de start van elk sociaal-artistiek festival de stad enteren, in de hoop ze voor altijd te blijven bezetten.

"Van Klacht naar Kracht" van Victoria Deluxe.

"Bezet" van Wit.h

"S.T.O.E.M.P" van KVS/Dito'Dito.

INDEX DEELNEMENDE SOCIAAL-ARTISTIEKE ORGANISATIES ENTER 2010

kleinVerhaal

Blankenbergse Steenweg 14B
8000 Brugge
info@kleinverhaal.be
www.kleinverhaal.be

Demos vzw

Saintelettesquare 19
1000 Brussel
02 204 07 00
info@demos.be
www.demos.be

Brugge Plus

Huis Perez de Malvenda
Wollestraat 53
8000 Brugge
050 44 20 02
info@bruggeplus.be
www.bruggeplus.be

Ambrosia's tafel

Blaisantvest 70
9000 Gent
09 329 38 89
ann@ambrosiastafel.be
www.ambrosiastafel.be

Artisit

Casino Modern
André Dumontlaan 2
3600 Genk
0490/39 84 79
artisit@artisit.be
www.artisit.be

bij' De Vieze Gasten

Haspelstraat 39
9000 Gent
09 237 04 07
dvg@deviezegasten.org
www.deviezegasten.org

De Figuranten

Koningstraat 5
8930 Menen
056 51 44 13
info@defiguranten.be
www.defiguranten.be

Factor Y

Riddersstraat 49
3000 Leuven
016 58 38 68
defactory@skynet.be

Kospel/KunstZ

Boomgaardstraat 215
2018 Antwerpen
info@kunstz.be

Platform K

Koning Boudewijnstraat 51
9000 Gent
09 61 57 55
info@platform-K.be
www.platform-k.be

rocsa

Jozef II straat 104-106
9000 Gent
09 324 92 15
info@rocsa.be
www.rocsa.be

Sering

Groeningerplein 2
2140 Borgerhout
03 272 03 30
info@sering.be
www.sering.be

Theater Antigone

Podium: Overleiestraat 47
8500 Kortrijk
056 240 887
post@antigone.be
www.antigone.be

Victoria Deluxe

Dok Noord 4 - Hal 25
9000 Gent
09 324 80 26
info@victoriadeluxe.be
www.victoriadeluxe.be

Wit.h

Overleiestraat 1
8500 Kortrijk
056 57 00 83
info@vzwwith.org
www.vzwwith.org

Colofon

Tekst en samenstelling: Charlotte Van der Vloed
Redactie: An De bisschop, Jana Kerremans, Bart Rogé, Inge Van de Walle
Eindredactie: Jan De Ryck
Verantwoordelijke uitgever: An De bisschop

Dēmos vzw
Saintelettesquare 19
1000 Brussel
Tel: 02/201 07 00
www.demos.be

ISBN-NUMMER: 9789081433921
EAN: 9789081433921
Brussel 2010

Vormgeving binnenwerk & cover: www.bekvis.be/ Bert Vissers
Vormgeving Dēmos boekenreeks: Michiel Mertens
Zetwerk en Druk: drukkerij EPO

Foto's: p12: De Propere Fanfare/Evy Mensschaert; p23: De Propere Fanfare/Fixatief – O Parleur/Stef De Blicck – O Parleur/Stef De Blicck; p26: Wild Classical Music Ensemble/ Jacques Verrees; p29: Into Dance/ Veerle De Schijve; p35: Straatvoetbal/ kleinVerhaal – Into Dance/Veerle De Schrijver – Wild Classical Music Ensemble/ Jaques Verrees; p49: Project Mobiel XL/ kleinVerhaal; p52: Beeldend Labo/ Evy Mensschaert; p61 Sint-Ursulaschrijn/stad Brugge; p62: Theater Labo/Evy Mensschaert; p71: Theater Labo/Evy Mensschaert; p72: Labo Verslaggeving/Fixatief; p88: Beeldend Labo/with; p89: Theater labo/ Evy Mensschaert – Theater Labo/ Evy Mensschaert - Labo Verslaggeving/Fixatief; p92: Macbeth/Ceylong; p109: Zonder/Victoria Deluxe – Vismijn/Geraldine Ostyn; p115: Eerste Liefde/ Sering; p116: Karamazov/ Evy Mensschaert; p122: rocsa singers/ rocsa; p132: Zonder/ Evy Mensschaert – Bewogen/ Sofie Stevens – Karamazov/ Evy Mensschaert; p.133: rocsa singers/ rocsa – Macbeth/ Ceylong – Eerste Liefde/ Sering; p151: Victoria Deluxe/ Evy Mensschaert – Bezet/ Wit.h – Stoemp/ Hans Roels.

